

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita S. Liborii Episcopi, Calcvlo Laborantivm Patroni

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1648

Alia Vita Auctore Saxone anonymo, Ex MS. Canon. Regul. Corsendoncano
& Bodecensi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12748

62 VITA S. LIBORII PATRONI
Christo in æternum viuamus, cuius regnum
& imperium sine fine permanet in secula se-
culorum, Amen.

a *Aliter paullo 2. Vit. oppidò Deo vulgò placere.*

b *De S. Liborij astate egimus S. 1. n. 4.*

c *Ibidem nu. 1. ostendimus quinto legendum.*

ALIA VITA

Auctore Saxone anonymo,

Ex MS. Canon. Regul. Corfendoncano
& Bodecensi.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*ms. Bodic. sic
ponit hac loco
Prologus in
Vitam S. Libo-
ry epi.*

S. LIBORII gesta unde Auctor
acceperit.

*Doctores & I.
Episcopi à
Deo dati,*

*clarere vide-
tur. ms. Bodic.*

Vamuis multifariam mo-
disque ineffabilibus super-
næ bonitatis erga salutem
humani generis pia dispen-
satio cognoscatur; in hoc
tamen maximis videtur clarescere indicatijs,
quòd Ecclesiæ suæ, in hac mortali conuersa-
tione pro æternæ vitæ præmio laboranti, ta-
les

les eruditores defensoresque prouidit, quorum doctrinis & exemplis informari, quorum meritis & intercessionibus possit in perpetuum adiuuari. Omnibus enim, qui in pro-
 cinctu fidei positi, agone militiae Christianae contra spirituales nequitas iugiter colluctantur, quid utilius esse credatur, quam illorum imitandas praeculis habere virtutes, qui in eodem agone legitimè certantes, perpetuam adepti sunt victoriae coronam: Quid felicius, quam eorum precibus muniri, quibus cuncta, quae petierint, praestanda Veritas ipsa promittit? De his enim loquimur, qui verè in Christo manentes, eiusque in se verba manere facientes, illud consequuti sunt praemium, quod ipse promissit, dicens: Quodcumque uolueritis, petetis, & fiet uobis.

2. Hoc equidem licet ad Apostolos specialiter dictum sit, pertinet tamen nihilominus etiam ad alios quosque excellentiam sanctitatis insignes; illos praecipuè, qui Apostolorum tam meriti quam officij successione sublimati, perenni refulgent gratia sacri praesulatus. Ij namque tantò faciliùs à Deo quaelibet impetrant, quantò ei & per puritatem conuersationis, & per sublimitatem sacri ordinis appropinquant. Nec dubium quin plurimum illorum preces apud Dominum ualeant, quorum ipse potestatem tantum in caelo terraque ualere concessit, ut quidquid hinc ligarent, maneret ibi ligatum; quidquid hinc solue-

= deest in
ms. Bod

Ecclesiam
inuuant ver-
bo, exemplo,
patrocinijs

Ioan. 14. 13.

Ioan. 15. 7.

= Hic ms. Bod

soluerent, esset protinùs ibi solutum. Præterea illorum officij dignitatem ipse inhabitator & consecrator eorum Spiritus sanctus ostendit,

Malac. 2. 7. qui per Prophetam Malachiam loquitur, dicens: Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus

*et
in
ms. B.*

Apoc. 1. 20.

*Angeli &
stella dicti*

Domini exercituum est. Hinc in Apocalypsi Ioannis, Ecclesiarum Præsules non nisi Angeli vocantur, signati per septem stellas, in Christi dexterâ demonstratas. Sunt enim stellæ, quia virtutibus radiant; Angeli, quia mandata Diuinæ iussionis annuntiant. Constat igitur, eos non parum transcendere modum infirmitatis humanæ, quos toties Scriptura sancta non dubitat Angelos appellare.

*+ in ms. Bod.
ita hoc loco
legitur
Incipit Vita
S. Liborii
epi et Con-
fessoris*

3. a Ipsorum verò in Ecclesiâ Principes & primi propagatores, Apostoli fuere, qui post gloriosam Domini nostri Iesu Christi ad cælos ascensionem, iuxta promissionem ipsius, Sancti spiritus infusione roborati, & scientiâ omnis veritatis instructi, in diuersas mundi totius penè profecti sunt regiones, verbum salutis annuntiantes vbique, & tam miraculorum signis, quàm prædicationum hortamentis, id in breui efficientes, vt, quemadmodum egregius olim Propheta præcinuit, In omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Ex eorum igitur salutaribus cælestibusque doctrinis, quas ab ipso fonte veritatis largiter hauserant, Ecclesiasticorum ordinum regulâ, diuini cultus insti-

Psal. 18. 5.

*Apostolorum
succes-
sores.*

*= in ms. Bod.
&*

institutio, & tota Catholicæ religionis observatio sumpsit exordium. Post quos multi per orbem Ecclesiarum Præsules, illorum in omnibus vestigia sequuti, & eorum non minùs virtutum gratiam, quàm ordinis dignitatem adepti, eandem tenuerunt in fide sinceritatem, in moribus sanctitatem, in doctrinæ studio vigilantiam; quâ & fidelium mores corrigeret, & infidelium mentes ab errore converterent. In quò plures eorum tantùm Domino placuisse noscuntur, vt clarissimis vsque hodie miraculis coruscare videantur.

4. Ex quorum glorioso collegio vir magnificus & incomparabilis extitit sanctitatis Liborius, Ecclesiæ Cenomanicæ Præsul, cuius modò proposuimus vitam & transitum breuiter commemorare; vtile ac fructuosum fore legentibus arbitrati, eius vitam actusque cognoscere, quem sequendo, possint in Diuinâ seruitute proficere. Eius etenim vita nihil aliud erat, nisi quoddam cælestis conuersationis indicium, Christianæ religionis exemplum, virtutis ac fidei documentum. Vnde quoniam ipse Dominicum illud impleuit præceptum, Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est; nobis in vitæ mortalis errore degentibus enitendum valdè solerti imitatione videtur, vt qui vitiorum & ignorantix tenebris obfuscamur, lucifluis bonorum eius operum radijs

*S. Liborij
vita fideliter scripta*

Matt. 5. 16.

E

illu-

illustremur. Nec nos quisquam existimet in eius laudibus à veritatis aut moderationis tramite deuiare, cùm nulla, nisi à veracibus scriptis seu relationibus comperta, proferamus: nec eum dignè à mortali linguâ posse laudari, ipse, cum quo nunc immortaliter regnat, Deus visibili palàm ostensione declareret. Testatur namque, cunctis eum virtutibus atque omni vitæ merito acceptum sibi fuisse viuentem, dum defuncti reliquias evidentissimis miraculorum signis frequenter glorificare non desinit.

*miracula
post mor-
tem,*

*deest
in MS
Bo* *qua in vitâ,
vel non scri-
pta, vel de-
perdita:*

foliens. MS. Bod

1.2. MS. Bod

5. Ex quo datur intelligi, hac eum gratiâ nequaquàm in præsentì vitâ caruisse, quamvis inde specialia litterarum indicia qualibet ex causâ non habeantur. Siue enim, quod familiaris Sanctis omnibus semper humilitas persuadet, vt ea quæ sibi ante humanos oculos laudi & gloriæ videri valent, celari abscondique desiderent, hoc ipse præ ceteris obtinuerit; siue gesta signorum virtutumque illius descripta quidem pleniùs, sed casu quolibet posterorù notitiæ subtracta fuerint, siue aliud quid causæ fuerit ignorantes; liquidò tamen credimus, eiusdem sancti Spiritus gratiam, qui toties ante eius sacrosancta pignora præclarum sui charismatis donum, operationem scilicet virtutum, ad ipsius demonstranda merita exhibere dignatur, eidem quoque in carne posito minimè defuisse. Non tamen desunt etiam certa de eius meritis apicum
moni-

monimenta. Habentur etiam gesta Pontificum eiusdem, cui præfuit, Ecclesiæ Cenomanicæ simplici eloquio, & absque omni nævo figmenti, fideli narratione contexta: in quibus non plena alicuius eorum vitæ series replicatur; sed quis cui successerit, cuius meriti fuerit, quot annis Ecclesiam rexerit, breuiter est annotatum. Huius verò sacri ac pretiosissimi viri Liborij etiam transitus ex hac valle lacrymarum ad societatem semper verè beatè que gaudentium ciuium supernorum, quo contigerit ordine, latiùs indicatur. Extant & aliæ de eius ortu & vitâ litteræ strictim exaratae, de quibus omnibus utilissimis quibusque & veracissimis narrationibus desloratis, hinc eas, prout diuinitus facultas datur, paucis explicare conamur.

a In Ms. monasterij Bodecensis Canonico Regular. Ord. S. Augustini, è quo variantes lectiones nobis Ioannes Gamansius noster communicauit, hic Prologi finis, Vita exordium erat.

C A P V T II.

S. LIBORII à primâ etate sanctitas; Episcopatus.

6. **H**ic igitur ex Gallijs originem ducens, & parentum non ignobili ortus proficiat, clarissimam a patriam suorum claritudine meritorum ampliùs illustrauit. Nam que ab etate primæuâ, maturum in bonis actibus

hac unde accepta?

*verè beatè
in Ms. Bodii.*

*utilissimis
Ms. Bod*

*Ms. Bod, minor
incipit hic hoc modo
Beaty Liborij ex
Gallijs etc.*

*Gallijs in Ms. min
Bodec*

S. Liborius

Gallus, no-

bilis, à puero

grauis,

a

eor gerebat, neque illecebris voluptatum car-
 naliū, vt ætati lubricæ moris est, animo ce-
 dens, neque vitio leuitatis indulgens. Ad eò
 verò sese humilem & quietum & tremen-
 tem sermones Domini exhibebat, vt meritò
 super illum sancti Spiritus gratia requieuisse
 credatur, quæ illum ad sacerdotij dignitatem,
 ac dispensationem sacramentorum Dei, ad
 regimen fidelis populi nutriebat. Hæc etiam
 illius animo flagrantissimum discendi stu-
 dium inspirauerat, quatenus cælestium fluen-
 tis arcanorum, quæ multis erat quandoque
 largiter ructaturus, ipsius primùm præcor-
 diorum intima salubriter implerentur. Ne-
 que vnquam peruerso quorundam more
 prius voluit docere, quàm discere: sed tam-
 quam futurum se Doctorem prælagâ mente
 aduerteret, cunctarum ferè sibi vtilium scien-
 tiam scripturarum satagebat intentus auditor
 acquirere, quas postmodum, quibus opus es-
 set, valeret facundus præceptor ingerere. Nec
 deerat sagacis ingenij vigor, largam bono stu-
 dio efficaciam subministrans: magnamque in
 teneris adhuc annis præclaræ indolis flores
 spem suauissimorum fructuum præbuere,
 quos abundanter constat postea prouenisse.
 Denique simul cum processu temporis, pro-
 bitatis ac sophiæ proficiens incrementis, ita
 in breui maturitatem virilis ornabat ætatis,
 vt acceptus apud omnes, & tam honore,
 quàm amore, dignus haberetur. Nec mirum
 quippe

discendi
 audius

auditis in ms. B.

sed in margine

alia vetusta ma-

nu notat, audi-

tor. in alio ms. B.

est, auditor.

Sic etiam ms. B.

deest in ms. B.

B. et. maiore

sed in omnibus ea-

minore, us,

ms. ad est

quippe quem nulli elatio proteruum, nulli asperum liuor, nulli contemptibilem fecit ignauia: sed humilitas etiam infimis coaptaret, caritas cunctis exhiberet affabilem & conformem, industria demonstraret eum esse vas utile in domo Domini, ad omne opus bonum paratum.

7. Postquam autem tam vitam, quam habitum sæcularem, cælestium præmiorum intuitu, dereliquit, & verè à Domino in suam electus sortem, Clero associatus, ac officijs est functus Ecclesiasticis, ampliùs totum se Diuino cultui uifus est mancipare. Studebat namque, quantum fragili carnis sarcinâ circumdatus potuit, cunctos actus cogitatusque suos ad rationis normam dirigere, circumspectus ac prouidus, docilisque & cautus existere, aduersa vel prospera æquanimiter ferre, animam supra temporalis periculi metum fortiter agere, nihilque nisi quod esset ante superni examinantis oculos fœdum, peccati scilicet maculas, formidare: habere de Dei bonitate fiduciam, securitatem, constantiam, tolerantiam, firmitatem: præterea nihil appetere pœnitendum, in nullo legem moderationis excedere, sub iugo rationis cupiditatem moderari vel domare. Hinc modestus & abstinens, castus & honestus, parcus & sobrius ante Deum & homines permanebat. Iam verò in illo propositum æquitatis iustitiæque seruanda, quis vnquam dignè valeat

*Novum caput in
minore Bodeg. ms
notat rubrica hoc loco*

E 3

expli-

*Hoc loco in
utroq. ms. B. rubrica*

*Clericus factus
sanctissimè viuens
Novâ Caput notat.*

*Tut in festo
in ms. Bod*

*= nifus in ms
Bod.*

*= mun in ms
Bod. utroq.*

*= deest in M
ai. ms. Bodic.*

*ac ms. Bodic
in m. n. 2. p. 2. 2.*

*... in min.
ms. Bodic. est
refrenare*

explicare? Quis eius circa innocentiam, humanitatem & concordiam studium, quis erga pietatem & religionem enarret affectum? Omnis eius animi meditatio, à rebus vanis & caducis remota, circa salutem animæ ac statum vitæ perpetuæ versabatur.

8. Proinde quia tantus in eo cælestis iubaris splendor celari diu non potuit, sanctitatis eius ita rumor excreuit, vt totius inclytæ ciuitatis Cenomanicæ populi ad hunc sibi met eligendum Pontificem, vnanimiter corda conuerterent. Nec dubium, quin se beatos fore arbitrarentur, qui talem habere Pastorem ac Præsulem mererentur: cui ad docendum suppeteret linguæ disertitudo, ad doctrinam exemplis firmandam vitæ rectitudo, ad exorandum pro subditis Deum meritum magnitudo. Vnde cum memoratæ urbis populum Antistitis sui Pauacij viri sanctissimi obitus ingenti, vt par erat, mœrore afficeret; consolabatur tamen huius concorditer electi probitas, & firmata de illo apud omnes fiducia certitudo, quod nemine Sacerdotum Christi esset inferior. Quinimò antiquam Israëliticæ gentis gratiam sibi præstitam gratulabantur: quia sicut illis quondam, ablato & ad cælum raptò Eliâ Prophetâ sanctissimo, Elisæus duplici eius spiritu repletus successit; ita spiritales B. Pauacij virtutes, in successore Liborio repræsentandas, aut etiam duplicandas fore sciebant. Quapropter gaudentibus cunctis,

1. 2. 3. 4. ms. B. M.
in min. ms. ad doc-
trinam eligitur Ce-
noman. Epi-
scopus,
dam fidei recti-
tudo.

deest in ms.
eum inserit in
ms. min. Badec.
T futurum inserit
in ms. Badec. libro
post S. Pa-
uacium.

1. 2. ms. Bad. M.
at in minore ms.
uti hic excusum.

cunctis, Ecclesiæ Christi regimen, ad quod olim erat diuinitus præordinatus, iuxta morem canonicum assumpsit, regulariter Pontifex ordinatus.

a *Legende pars secunda* : patrum suorum licentiam.

CAPVT III.

S. LIBORII *mores in Episcopatu, predicatio,*

9. **S**Uſcepto verò sacerdotio, nihil ex studio sanctitatis, quam prius exercuerat, dereliquit: sed tamquam lucerna super candelabrum posita, ita ille Diuinâ luce repletus, quò in eminentiore constitutus est loco, eò latiùs in domo Dei collatæ sibi gratiæ notitiâ refulgebat. Neque illum tantæ dignitatis honores solitæ religionis mutare fecerunt mores, nec Ecclesiasticorum occupationes negotiorum quidquam ex quotidianâ Diuinæ laudis & placationis seruitute prætermittere coegerunt. Quinimò tantò eam instantiùs adaugere curauit, quantò iam non suæ solius, sed multarum animarum salutis causâ rectè se viuere debere sciebat: quibus frustra videbatur præesse, si non studeret etiam monitis exemplisque prodesse. Ob hoc igitur, nullius momenti spatium otiosè transigere volens, semper erat vilibus intentus actibus, nunc

*Capit novu
in Bodic. ms.
tam mai. qua
min.*

*Vir in Ms. B.
maiore. Leo in
minore uti hic
excusū est.
preclare fecerū
munus illud ms. B
geris, utroq;*

*in min. ms. Bod
augere
debere abest
in ms. min. Bod*

*numquam
otiosus, transire
in ms. Bod.
maiore. in min
est transigere*

*monitis et exemplis
in ms. min. Bod.*

E 4

lectio-

lectioni diuinarum Scripturarum operam impendens, nunc orationi prolixius incumbens: interdum etiam rerum exteriorum dispositioni, prout suo conueniebat officio, prudenter consulens atque prospiciens.

10. Assiduè verò vigilijs & ieiunijs castigabat corpus suum, & in seruitutem redigebat, ne alijs prædicans, ipse reprobus inueniretur. Erat enim prædicationis studio valdè intentus, & tamquam se nosset gerere officium Apostoli, dicentis, Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare; atque ab eodem audiret, Prædica verbum, in sta opportunè, importunè; ita ipse quotidie modis omnibus auditores suos ad vitæ rectitudinem

prouocabat. Cuius præcepta & monita id maximè populo grata & amabilia faciebat, quòd eius vitam in nullo doctrinæ contrariam deprehendebant: sed quod illis sectandum asserebat, euidentissimè in eius moribus agnoscebant. Verbi gratiâ: qui elationem velut inìtium omnis peccati cauendam penitus ab illo sæpè didicerant, nullum eius indicium in illius actibus, in habitu, in vultu, in gestu corporis, in sermonis usu sentire poterunt. Audiebant ab eo: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi: videbant eum verè pauperem spiritu, numquam nisi in Domino gloriari. Audiebant ab eo, quòd inuidiâ diaboli, mors introiuit in orbem terrarum: & Putredo ossium, inuidia: videbant eum affectu be-

neuo-

*Sequentia
usqz ad nūme-
rum 12. in
minore ms.
Vobis. omissa
sunt.*

1. Cor. 1. 17.

2. Tim. 4. 2.

*assiduè præ-
dicans,*

*Et eadem
agens:*

Galat. 5. 26.

Sap. 2. 25.

Prou. 14. 30

nevolentia gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus; aliorum prospera vel aduersa, sua aestimare. Audiebant ab eo: Ira enim *Iacob. 1. 20.*
 viri, iustitiam Dei non operatur: videbant eum, omnem ostendentem mansuetudinem *1. 2. ms. Bod.*
 ad omnes homines. Audiebant ab eo: Seculi *2. Cor. 7. 10.*
 tristitia mortem operatur: videbant eum esse hilarem datorem, quem diligit Deus. Audiebant ab eo, auarum esse idolorum seruum: videbant eum rerum suarum erogatione *Ephes. 5. 5.*
 largiflua thesaurizare sibi thesaurum in caelo. *= sibi deest in ms Bod*
 Deinde si quis eius parsimoniam, strenuitatem, castitatemque attenderet, non alijs ad fugiendam vitiorum corporalium labem admonitionibus indigeret.

II. Ita pius gregis Dominici pastor, commissis sibi ouibus, adhibitâ curâ duplici, exhortationibus scilicet & exemplis, iter ad aeternae vitae pabula quaerenda, & Spiritualium morborum dira contagia vitanda, demonstrans, tantum ex eis lucrum acquisiuit, vt, quod voce Dominicâ per Malachiam dicitur, de illo conuenienter valeat dici: Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius. In pace & in aequitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate. Verè enim multos ab iniquitate conuertens, & rectitudini vitae fideique restituens, inter sanctos Ecclesiae Christi Doctores praclarum obtinet locum: quorum multomodam gratiam, & infinitam meriti excellen-

E 5 len-

multos conuertit,
Novu Caput in ms Bod. Mai
Spiritualium ms. Bod
Malach. 2.
6. 7 Quod in senh hic in ms B
dignus encommiss. quibus Doctores ornant Scriptura:

= deest in
ms. Bodic

T dis miserit
ms. Bod.

eius dentes
ms. Bodic.

Septuaginta
ms. Bodic

T et miserit
in ms. Bodic

Dan. 12. 3.

lentiam, ipse verus eiusdem Ecclesiae sponsus, in Canticis Canticorum multipli laude prosequitur: nunc eos ipsius sponsae collum, monilibus assimilatum, vocans; nunc tigna cedrina & laquearia cypressina cognominans; interdum labia, vittae coccinae, propter praedicationem Passionis Christi, similia, seu fauum dulcedinis verbi Dei stillantia; nonnumquam turrim David, ob constantis firmitatem, eos appellans. Aliquando vero ibidem, ob nutrimentum paruulorum, quibus lacte opus est, mammae dicuntur. Aliquando fauo simul & vino, aliquando decori turris eburnae comparantur. Plerumque portae Ecclesiae nuncupantur: & propter variam vtilitatem, firmitatem, prouidentiam, contemplationem, dentium & oculorum nomine designantur. Praeterea ipsi sunt sexaginta fortes, Salomonis lectulum ambientes: ipsi columnae argenteae, sacri eloquij nitore fulgentes. Quarum omnium similitudinum si quis mysteria perscrutetur, profecto inenarrabilem huius sanctae Ecclesiae Doctoris & eius similium gratiam dignitatemque reperiet, cum satis indicent haec pauca, de pluribus ex illo caelesti epithalamio sumpta, quod nihil his illustrius, nihil pulchrius, in sponsae laudibus decantandum Spiritus sanctus inuenit. Qui etiam de eisdem per Danielelem ita loquitur: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, quasi

quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed quoniam huius clarissimæ stellæ in erudiendis subditis feruorem pariter & splendorem ostendimus, quibus virtutum radijs in alijs quoque rebus effulserit, monstrare curemus.

*quomodo in
Bodic.*

CAPVT IV.

*Caput Nonum
in Ms. Bodic.*

Sacrarum rerum cura.

12. **H**Abuit vir sanctus hoc præ ceteris cultum Di-
tum temporis Pontificibus, religio- uinum præ-
nis & Dei amoris indicium speciale, quòd mouet:
omnia, quæ ad eius laudem iugiter celebran-
dam & Ecclesiastici cultus officium perti-
nent, totis nisibus amplificare, prouehere at-
que adornare contendit; & exceptis his, quæ
sibi suisque ad quotidiani victus & vestitus
necessaria, quibus solis contentus erat, vix
sufficere poterant, nec non & his, quæ ad
egentium & inopum sustentationem largâ
manu solebat expendere, reliquos omnes re-
ditus episcopaliū possessionum, omnes
quarumlibet rerum census, qui sibi ex omni
suâ diœcesi debebantur, vel si quid ex fide-
lium donationibus conferebatur, ad ex-
hibendum ecclesijs congruentem ornatum,
& noua quoque oratoria in locis, quæ ad hoc
opportuna videbantur, construenda deputa-
uit. Quorum constructionem primùm Diui-
næ seruitutis multiplicandæ intuitu aggre-
dieba-

*= ad deest in
Ms. Min. Bod.*

*egentium. Ms. B.
Maior. minor
egentium.*

*12. in Ms. Bod.
min.
templa or-*

*nati
desunt in
min. Ms. Bod.*

diebatur; dehinc etiam plebium commodita-
 ti pariter & saluti prospicere piè meditaba-
 tur, vt ad ecclesias cum suis Sacerdotibus
 propè positas facilè confluere, orationum stu-
 dijs affuescere, regenerationis gratiam con-
 sequi, documenta sacrę legis audire, cęlestium
 sacramentorum celebrationibus interesse, at-
 que omnia Christianę religionis iura discere
 & exercere valerent; nec quemquam vllius
 molestiæ seu occupationis impedimentum
 exinde reuocaret, quò vniuersos ad salutem
 animarum quarendam ipsa loci opportuni-
 tas inuitaret. Hac igitur intentione præter il-
 las, quæ à suis prædecessoribus fabricatæ fue-
 rant, decem & septem sacris ædibus nouiter
 constructis & dedicatis, suam parochiam ita
 omnem illustrauit, vt in qualibet eius parte
 populo dęgenti aliquam orationis domum
 vicinam esse constaret. **L**ocorū verò, in quibus
 eas construxit, hęc nomina ponere dignum
 ducimus, quò religiosi operis memoria fir-
 mior, & fides certior habeatur. Vnam itaque
 ædificauit in Colinno, alteram in Siluiaco, ter-
 tiam in Raudatio, quartam in Campogene-
 sto, quintam in Conedaco, sextam in Aciaco,
 septimam in Aloncianno, octauam in Sau-
 gunno, nonam in Sabonario, decimam in
Bonâ, vndecimam in Luciâ, duodecimam in
Lugdunâ, tertiamdecimam in Marfone,
 quartamdecimam in Paliaco, quintamdecimam
 in Magitto, sextamdecimam in Nouiliaco,

17. noua æ-
 dificat:

quicquam
 in ms. min. Bod

= dec. 1. in ms
 Bod. minore

ruat in ms. Bod

min.
 = octo in ms. B. Mik

1. 2. ms. Bod. Mai.
 seu in minore
 ut hic excus. e.

[sequētia delat
 in ms. min. Bod.
 ut qd nū. 14.

Colunio. ms. B.

Canedaco

Sanguinno

Lugdima a

liaco, septimamdecimam in Comnis.

13. Quibus ritè perfectis & decenter ad-^{sacra officia} ornatis, ac Sacerdotum & inferioris ordinis ^{assiduè in ijs} Clericorum iugi providentiæ commendatis, ^{fieri iubet.}

obseruandum omnino censuit, ne qua ibidem legitimis horis die noctuque sacrorum inter-

missio fieret officiorum, quibus sanctæ & indiuiduæ Trinitati debitæ gratiarum actiones & laudes referrentur. Deinde vt vnitati & concordia totius populi commissi consuleret, atque omnia illius diæceseos loca Deo dicata, cum vniuersis ad se pertinentibus, antiquæ & principali suæ Sedis ecclesiæ, velut

vni capiti & matti omnium, subdita monstraret esse debere, decreuit vt illuc ex reliquis omnibus Ecclesijs per annos singulos census persolueretur, certus scilicet numerus librarum ceræ atque olei, prout illis offerendi facultatem suppetere sciebat. Æquum tamen omnibus eisdem locis debitum imposuit; hoc est, vt ex vnoquoque redderetur vna ceræ libra, & olei duæ, præter id, quod custodibus præfatæ principalis ecclesiæ dari constituit. Ex quo verè sancta & religiosa intentio beati viri satis apparet, quòd non sibi aurum vel argentum, seu quodlibet earum rerum, quæ mundum amantibus pretiosa, ipsi verò, velut cælestia desideranti, omnino erant contemptibilia, coacervauit; sed ea magis Ecclesiæ dari constituit, quæ ad luminaria iugiter in eâ concinnanda copiam darent. Nam quoniam

Et ab ijs censum per di ad luminaria Catheredr. ecclesie:

Tibi ms. Bod

Sed. ms. Bod

deest in ms. Bod

ipse

ipse fuit templum veri luminis, hoc est, Spiritus sancti, etiam corporalis lucis ornatum manufactæ domui Dei noluit vnquã deesse.

14. Mansit autem in Episcopatu annos quadraginta & nouem; in quibus fecisse legitur ordinationes nonaginta & sex; ordinasse verò Presbyteros ducentos decem & septem, Diaconos centum septuaginta sex, Subdiaconos nonaginta tres; reliquorum quoque graduum ministros, quantum sacris officijs congruum & sufficiens esse videbat.

Præterea habuit bonum testimonium etiam ab his, qui foris sunt: ita vt hoc quoque specialiter de illo præfata referant scripta, quòd studuerit Deo in omnibus dulciter famulari, & in rebus Ecclesiasticis Deo & hominibus bonis oppidò placere. Vnde liquidò patet, sic eum religionis constantiam ante Deum seruasse, vt tamen proximorum oculos non offenderet: sic humano foris placuisse iudicio, vt Diuinis obtutibus non displiceret in occulto. Ita per omnia verus Dei cultor illi meritò Pontifici comparatur, quem sine querelâ Domino seruissè Euangelica laudat historia: nisi quòd hic tantò præstantioris fuerit sacerdotij Præsul, quantò figuram veritas, quantò legem veterem noua Christi gratia transcendit. Illo denique præfulatu functi, animalium cruores immolabant: huius sacerdotij primus auctòr & Pontifex, per proprium sanguinem introiuit semel in sancta.

Et

Caput nouum
in ms. Bod. atery
ordih. et min
misit: et.
Viginti sex in
ms. sacros mini-
min. Bros ordi-
Bod. nati

quorū in
ms. mm. Bod

etiam laicis
se probat:
quentia usq; ad
nu. 15 de sum
ia min. ms. Bod.
de sum
in ms. Bod.

plurimorum
ms. Bod

famulatu ms
Bod Luc. 1. 6.

fuit ms. B.

Et tamen in officio dispari fuere Pontifices isti, sanctitate pares, ambo Euangelicâ laude digni, ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querelâ.

a Ms. Corsend, Marfano. Nonnulla horum vicorum aut oppidorum nomina aliter paullò in 2. Vita expressa.

CAPVT V.

S. LIBORII obitus, sepultura, miracula.

Novum Caput
in Bodic. Ms.
maiore sed in
minore continetur
at. textus in c.
n. 14.

15. CVM autem Divinæ Maiestati complacuit, post tam diuturna tot annorum certamina, victorem hostis antiqui, militem suum æterno præmio glorificare, anno quinquagesimo Episcopatus sui, corporis eum molestiâ ita fatigari permisit, ut adesse sibi diem exitus sui non dubitaret. Qui annus illi verus extitit Iubilæus, quem in eodem numero annum remissionis appellans, vnumquemque in eo redire ad familiam, & ad possessionem suam lex Divina præcipit. Nam & ipse quò minus se dubitaret ad requiem tendere, post septem septimanas annorum, ex quo constitutus est super familiam Domini, adhuc in terris positam, ad eam quæ in cælis est, lætus vocari meruit, ut possideret terram, quam mansuetis & mitibus Veritas repromisit.

= deest.
in Ms. min
morbo cor-
reptum

verè in Bod
maiore in min
verus

— præcipit
Leuit. 25. m. B.
maior
et minor

Matth. 5. 4.

16. Eodem tempore S. Martinus Episcopus

Novu Caput
in Ms. Bodic
mai & min

S. Martinus pus Turonensem regebat Ecclesiam, vir A-
Angelico postolicis clarus omnino virtutibus: cui inter
quo monitu, vi- illa, quibus assiduè frui solebat, Angelicæ col-
fidie sit: locutionis mysteria, etiam hoc ex Diuinâ re-
in ms. min. Bod uelatione præceptum est, ut ad urbem Ceno-
 manicam pergeret, atque ibidem in infirmi-
 tate positum Dominum visitaret. Unde anim-
 aduertens, hanc Domini infirmitatem de
 aliquo membrorum suorum intelligendam,
 de quibus ipse dicturus est in iudicio, Infir-
 mus fui, & visitastis me; cœpit illicò festinus
 ad memoratam pergere ciuitatem. Cui cum
 iam appropinquans, iuxta vineam quamdam
 iter ageret, vidit eminùs in eâ stantem Cleri-
 cum, gradu Subdiaconum, a Victurium no-
 mine, operi quidem, b quodcumque ibi agen-
 dum erat, studiosiùs insudantem, sed nihilo-
 minùs frequentatione psalmodiæ laudes Do-
 mini decantantem. Hic erat discipulus S. Li-
 borij, atque in ipsâ sitæ continentiæ mentis-
 que & habitus humilitate, bonæ institutionis
 magistri optimi clarum præbebat indicium.
 Quem intuens S. Martinus, reuelante sibi
 Spiritu sancto hunc esse futurum ibi Episco-
 pum, his eum verbis salutauit, dicens: Aue
 noster Pontifex. Dehinc illi baculum suum
 dedit, atque ita concito gradu, in urbem pro-
 perauit. In quâ inueniens sanctum & verè
 Deo dilectum Præsulem iam in extremis po-
 situm, & cælesti tantum gaudio, quò iturus
 erat, intentum, cum ineffabili ab eodem læti-
 tia

9 Jesu Christi

in Jerich, in ms

min. Bod. ec.

Match. 25.

36.

1. 2. 3. in ms. min.

Bod.

Victorium a

in ms. min b

Bod. ec.

S. Victu-

rium illi

successurum

prædict.

= deest in

ms. min Bod.

= deest in ms

min. Bod

== fideliter in ms. min. Bod.

tiâ susceptus est. Hic verò necesse est, vt no-
ster sermo deficiat: quia neminem dignè con-
stat posse referre, quàm diuina, quàm spiritua-
lia, quàm cælestia fuerint eorum colloquia;
cum quâ se exultatione mutuo viderint, quo
mentis affectu suam ad tempus separationem
ferre potuerint. Erant enim ambo Christi mi-
litum excellentissimi duces, ambo crebris de
diabolo triumphis gloriosi. Sed alteri iam
reddendum erat præmium sempiternum, al-
teri aliquamdiu differendum, & adhuc pro
castris Dei fuerat decertandum.

17. Igitur B. Liborius, præsentē sibi tanto
consolatore, suarumque exequiarum proui-
sore, c. decimo Kalendarum Augustarum die
latus migravit ad Dominum. Cuius venera-
bile corpus S. Martinus cum honore congruo
ad ecclesiam extra urbem positam duci, & in
eâ sepeliri fecit: quàm primus eiusdem Sedis
Antistes, Iulianus nomine, construxit, & in
honore d. duodecim Apostolorum dedicauit.
Decebat enim, vt qui Apostolorum in terrâ
successor, & in cælis esse meruit consors, in
eorum quoque ecclesiâ communi cum illis
memoriâ coleretur. Sequenti verò die vir Dei
Martinus populum omnem, qui ad tanti viri
exequias copiosus nimis & innumerabilis
conuenerat, & internum amorem erga Pa-
storem suum largissimis lacrymarum fonti-
bus testabatur, in ecclesiam conuocans, san-
ctæ admonitionibus doctrinæ consolabatur,
F eisque

*pjs colloquijs
Liborium
animat,
= deest in
ms. Bod. mai.
sed in minori
adeft*

*crebris in
ms. min. Bod*

*fuerit ms. B
Novim hic
& sancto capite
mortuum in ms.
sepelit: Bodie
c. Signatur
tam mai.
qua min.*

*1. 2. ms. min.
Bod.*

*= abest a min
ms. B.*

filixter in ms. min. Bod.

§2 VITA S. LIBORII PATRONI

Victorium *ms.*
min. Bodec.

eisque præfatum Victurium ordinavit Episcopum. *Hic fuit ms. min. Bodec.*

Liborius
post mortem
miraculis
illustratur.

18. Tradunt quoque litteræ superiùs memoratæ, multa quidem S. Liborium in hac vitâ fecisse miracula, sed multò plura postmodùm ad sepulcrum eius fuisse diuinitus ostensa, licet ob multitudinem suam nominatim expressa non sint. Quod nos facillè credimus ex his, quæ oculis nostris videre meruimus, postquam ad nos sacrum translatum est corpus, sicut, adiuuante Domino, sequens huius operis textus enarrabit. Nam quoniam ipse verè fuit organum Spiritus sancti, per ipsius nunc operationem ante eius reuerenda pignora virtutum signa sæpius ostenduntur; curationes scilicet debilium, salutes languentium, expulsionones immundorum spirituum; præstante ipsius gratiâ, qui est fons & origo bonorum omnium, Deus & Dominus noster, qui in Trinitate inseparabili viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

93 ms. addit

a *Alij Victorem, Victurum, Victorium vocant. Colitur 25. Augusti, uti testatur Coruasserius; at 1. Septemb. alter Victorius, eius filius.*

b *ms. Bod. addit, vinearum. Non satis eam interpolationem patiuntur sequentia verba, quodcumque ibi agendum erat: etsi ex S. Victorij Vitâ constet, eum operantem in vineâ repertum à S. Martino.*

c *Dissentiunt alia eius Acta, ut supra §. 1. diximus, colitur saltem hoc die.*

d *Vita primo loco relata, solum habet Petri & Pauli.*

ms. Bodic. ita terminat hunc librũ: Explicit Vita S. Liborij ep̃i et Confessoris. Incipit Translatio eisdem.

LI-

LIBER SECVNDVS.

TRANSLATIO

S. LIBORII.

CAPVT I.

*Scriptiois causa. Episcopatus primæ
in Saxonîâ.*

Inscriptis. ms B

i. **D**Esriptis superiori libello *Bisonis Ep.*
vitâ & transitu pretiosissimi *iussu scriptæ*
Confessoris Christi atque *hæc histo-*
Pontificis Liborij, nunc se- *ria,*

cundum tuam, a Bisio, Præ-
sul egregie, iussionem, ad exponendam seriem
Translationis eius sacratissimi corporis, &
ostensa per eius merita virtutum *b insignia,*
pro concessâ diuinitus facultate, stylum men-
temque conuertimus; excitante studium no-
strum pensatione sollicitâ, qualiter vobis ob-
temperate, quantum deferre debeamus, ma-
ximè cum eorum officij dignitate sublima-
tos, quibus Diuinâ voce dicitur, *Qui vos*
spernit, me spernit, non dubitetur, vos mini-
mè sine Dei contemptu posse contemni.
Proinde ad retexendas cum laude debitâ vir-
tutum operationes, per quas sancti Spiritus

Signa ms B

Luc. 10. 6.

*T Virtus
ms. B. inferit
omissa voce
gratia*

84 VITA S. LIBORII PATRONI

gratia solet electorum merita declarare, eo, quo te præcipiente huic operi insistere debuimus, nullum opportunius tempus occurrat: appropinquante videlicet sacrâ solennitate aduentus eiusdem Spiritus Paraclæti, qui B. Liborij & in hac vitâ manentis inhabitator apparuit, & nunc ipsius sanctitatis per miracula index & glorificator existit. Cuius nos ad susceptum opus auxilium haudquaquam inefficacibus votis inuocatuos speramus, præsertim cum non aliud, quam quod ipse adueniens, mentibus, quas repleuit, ad proferendum inspirauit, Dei scilicet magnalia loqui, & ipsum mirabilem in Sanctis suis monstrare conemur. Sed antequam ad rei gestæ ordinem veniamus, causam Translationis memoratæ, atque exordium constructionis ecclesiæ, quæ tanto cælitus illustrari meruit thesauro, referre breuiter congruum arbitramur.

2. Igitur vbi primùm gloriosæ memoriæ Carolus Imperator, concertatione longissimâ, & varijs præliorum euentibus, cum gente Saxonum exactis, illos ferro edomitos Christi fidem suscipere fecit, suoque addidit imperio, clarum illicò dedit indicium, quâ fretus intentione, tam diuturnum laborem infatigabilis ferre potuerit. Siquidem, vt in c libello vitæ ipsius legitur, triginta & tribus continuis annis bellum cum eadem gente gessit. Quâ tandem partim armis, partim liberalitate

circa Pentecosten inchoata.

extitit. MSB

*Novum Caput
in MS Carolus
Magnus,
Saxoniam
domitâ,*

LZ. MS B. 1

tate, per quam maximè Primorum eius animos sibi deuinxerat, superatâ, totum exinde suum ad hoc contulit studium, vt pro tantarum saluatione animarum populi, post tot secula cultum demonum relinquentis, fructum sui laboris ex Dei remuneratione consequeretur. Et vt se magis Christianæ religionis, quàm regni sui dilatandi causâ, tantæ rei difficultatem aggressum ostenderet, ecclesias ^{templa multa extruit;} per omnem regionem illam, ad quas rudis infide populus confluere doceretur, & sacramentis cælestibus initiari consuesceret, sub quantâ potuit celeritate construi fecit: atque parochias diligenti ratione suis quasque terminis seruandas designans, quia *d* ciuitates, in quibus more antiquo Sedes Episcopales constituerentur, illi penitus prouinciæ deerant; loca tamen ad hoc, quæ & naturali quadam excellentiâ & populi frequentiam præ ceteris opportuna videbantur, elegit.

3. Tum verò vix reperiiebantur, qui barbaræ & semipaganæ nationi Præsules ordi- ^{Et, quia verbes non erant, in pagis episcopatus erigit,} parentur. Cuius interdum ad perfidiam relabentis cohabitatio, nulli Clericorum tuta videbatur: cui Ecclesiasticum officium, & quidquid ad rerum Diuinarum pertinet cultum, non solum deerat, verùm ignotum omnimodis erat. Quocircâ vnâquamque prædictarum pontificalium Sedium cum suâ diœcesi singulis aliarum regni sui Ecclesiarum Præsulis commendauit, qui & ipsi, quoties sibi

quos alia-
rum Se-
dium Epi-
scopus com-
mittit:

vacaret, ad instituendam confirmandamque in sacrâ religione plebem, eò pergerent, & ex Clero suo personas probabiles cuiuscumque ordinis, cum diuerso rerum Ecclesiasticarum apparatu, ibidem mansuros iugiter destina- rent. Et hoc tamdiu, donec annuente Domi- no salutaris illic fidei doctrina conualesceret, & ita Diuini vsus ministerij proueheretur, vt proprij quoque in singulis parochijs dignè & fiducialiter possent manere Pontifices.

Biso Ep.
Paderborn.
4.

a Biso quando sederit, supra indicauimus §. 2. tem- pore nimirum Ioannis VIII. Papa, vt scribit Gobelinus Persona. Cosmodromij etate 6. cap. 45. Sedit verò Ioan- nes à 14. Decemb. an. 872. ad 15. Decemb. 882. Biso autem rexit ipsam Ecclesiam Paderfontanam, in- quit idem, annis XXIII. Hic à Carolo Craffo Imp. vt refertur in Vita S. Meinverci Ep. Paderborn. quam v. Iunij dabimus, an. 885. electionem Episcoporum inter eiusdem & ab eiusdem Ecclesiæ filijs facien- dam impetrauit. Idem corpus S. Meinulphi, vt dice- mus ad eius Vitam v. Octob. transtulit temporibus Ar- nulphi Imp. qui rerum potitus est à fine anni 887. qd an. 900.

b ms. Corfend. Signa.

c Dedimus 28. Ianuarij S. Caroli Magni Vitam per Eginardum. Tomo 2. Scriptorum Francic. Andrea Duchesnij in varijs Annalibus Francorum plenius re- feruntur eius res gestæ.

d Gobelinus cap. 38. etate. 6. in totâ patriâ illâ non erat locus muris cinctus; paucis castis exceptis.

C A P V T II.

Primus Paderbornensis Episcopus
B. Hathumarus.

*nō est in
notum Caput
in Bod. ms*

4. **I**Nter omnia verò loca, constituendis
Principalibus Ecclesijs in hac, de quâ lo-
quimur, prouinciâ designata & Paderbornen-
sis Sedes speciali quadam dignitate præcellit,
habens amplissimam circumquaque plani-
tiem, nemorum tamen frequenti & variâ di-
uersitate sufficienter ornatam, agros vberes,
& frugum omnium feracissimos. Cui adiacet
à læuâ in ipso mœnium prospectu silua, mul-
tis passuum millibus in longum latumque
diffusa, ad eò pecorum & armentorum pascuis,
apiumque seruandarum vsui opportuna; vt illi
non dissimilis videatur regioni, quam sacræ
litteræ vocant Terram lacte & melle manan-
tem. Accedit ad ornamentum loci saluberrimorum
fontium, intra ipsum oppidum in
vnum pariter alueum confluentium, incom-
parabilis tam species, quàm numerositas; in-
tantùm, vt eorum *b* latitudini & amœnitati
similes esse alibi minimè compertum habea-
mus. Nec desunt hinc inde & alia flumina,
utilitatum, quæ ab his petuntur, largissima.
Aër ibidem & aura placidior, & licet in fri-
gido terrarum tractu, naturali gratiâ tempe-
rator, citius quàm in alijs illarum regionum

*Paderborn-
na, sic a-
mæno loco, bur-
& ms. Bod.*

*/maniorum
ms. b*

fertili

b

salubris

partibus, maturitatem cunctorum fructuum afferre consuevit. Præterea pagus ipse, ut & nostra memoria, & veterum relatio testatur, viris omni nobilitate generis animique semper insignibus abundabat: ut non esset dubium, quin patria ciuibus, & ciues patriæ congruerent, ac sibi utraque vicissim ornamento forent. Et hæc quidem pauca de pluribus, hinc à nobis non ex superfluo dicta animaduertet, qui Christianissimi Principis ex hoc quoque in Deum deuotionem comprobabit, quòd ea, quæ ex tantâ locorum amœnitate iure belli acquisita, sub suâ potuit tenere ditio, Diuino magis seruitio, quam suis deputauerit vsibus. Tamen interdum, pro varijs gentis eiusdem utilitatibus generale placitum habiturus, illic populi conuentum fieri iussit, & hac ibidem causâ aliquamdiu solebat immorari.

conuentum
habet:

Caput Novum
in ms. Bodic.
S. Leonē III.
Papam ibi
excipit,
hic. ms. B. d

à quo ara
dicata, collo-
cat & reli-
quia

5. Nam & vir sanctissimus & verè Apostolicus Papa Sedis Romanæ, d. Leo nomine, iniusta ciuium odia perpeffus, illic eum adiit, pro sedandis contra se ortis simultatibus, imperialem opem quæsiturus. A quo cum ingenti, ut par erat, honore susceptus, religiosum eius ac salutare Christianitatis dilatandæ studium nobiliter inchoatum, Apostolicâ auctoritate firmavit, atque in Ecclesiâ tunc ibidem nouiter constructâ e quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Româ detulerat, collo-

collocavit; fiducialiter id Principi promittens, quòd oratorium illud, tanti Martyris patrocinio munitum, non vlteriùs passurum foret iniuriam, quam, ipso referente, priùs ei contigisse cognouit; vt videlicet ob incolarum loci perfidiam & odium in religionem Christianã, aliquoties f igni traderetur. Et ob hanc maximè causam easdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non sine effectu congruo fiduciae sponsionisque suæ, cum nihil tale postmodùm illic perpetratum esse certissimum sit.

burn.

6. Hoc igitur ordine Paderbornensis Ecclesie Sedes episcopalis tam Imperatoriã sanctione, quàm Apostolicæ benedictionis auctoritate primitus constituta, ob causam superius memoratam commendata fuit aliquamdiu tuitioni Præfulum cuiusdam castelli orientalis g Franciæ, quod sermone barbaro Wirtzburg appellatur. Sub quorum regimine status rerum ipsius parum proficere potuit; quippe cum loca ipsa longâ inter se terrarum intercapedine distarent, & Præfatos Præfules rarò hanc nouellam Ecclesiam inuisere, vel occupatio permitteret, vel commoditas suaderet. Neque enim ibi deerant negotia, quibus procurandis insisterent, neque huc pergendi laborem paruum faciebat itineris longitudo. Ibi res necessariae sufficientes erant & ordinatæ: hinc & tenues, & cum difficultate nouiter ordinatæ.

F 5

7. Quo-

*ad fidei securitatem;**f aliquoties**ms Bod**Novum Cap**mi Bod.
eum Episcopatū VVirtzburgensis regit;*

&

7. Quocircà meritò vtilius visum est, hanc Sedem suam per se habere Antistitem, qui non alibi occupatus, hinc tantum agendis rebus præsens insudaret. Erat tunc temporis in Clero Wirtzburgensi vir magnæ humilitatis atque modestiæ, i Hathumarus nomine, de gente nostrâ, hoc est, Saxonica, oriundus: qui cum adhuc puer esset, belli tempore Carolo Imperatori obses datus, illic seruari iussus est. Vbi postea tonsuratus, ac studijs litterarum traditus, in virum perfectum moribus & eruditione profecit. Hic ex præcepto Principis primus est Paderbornensis Ecclesiæ ordinatus Episcopus. Post cuius ordinationem paucis annis transactis, k idem gloriosissimus Princeps ab hac luce migravit. Cuius incomparabilem in omni virtutum gloriâ præstantiam licet libellus de vitâ eius conscriptus plenissimè referat, nos tamen hinc aliquid de eo vel breuiter dicere, ipsius in nos beneficij magnitudo suadet. Quem arbitror nostrum iure Apostolum nominari: quibus vt ianuam fidei aperiret, ferreâ quodammodò linguâ prædicauit. Qui cum toties victoriâ potitus, quoties in procinctu positus, multas sibi gentes, multa regna subiecit; constat tamen eum gloriosissimè etiam de diabolo triumphasse, cui tot animarum millia, prius sub eius tyrannide captiua, in conuersione nostræ gentis eripuit, & Christo Domino acquisiuit. A quo illum recipere præmium & confidimus, & opta-

Hathumarus

ms. B. i

deim Hathumarus,
Episc. Saxo,
olim obses
datus Carolo,

Paderbornensis
Episc. = ms. B.

k

verè Apostolum
Saxoniae

Eum ms. B.

Subiecit ms. B.

optamus, vt fruatur in cælis Apostolorum consortio, quorum functus est in terris officio.

a MS. *Corsendoncanum*, Padaburnensis. Variè huius urbis nomen effertur q̄ antiquis Scriptoribus: Paterbruna, & Paterbrunnas appellatur in Ioannis Tiliij annalibus minoribus; in auctioribus Paterbrunna, & Patrisbrunno: in fragmento annalium Alex. Petauij, Padresbrunnon, & Padresburnon: in annalibus Loiselij Paderbrunnen (vii & in alijs quibusdam) & Padabrunno: in Vitâ Caroli Magni per incertum, Paderburnen, & Paderburnum: in eiusdem Vitâ per monachum Egolismensem, Paderbrunnem, & Padabruno: in Poëtâ Saxone Pathalbrunnon: apud Eginhardum, Padabruna: in Vitâ Ludouici Pij, Paterbruna: in historiâ constructionis nouæ Corbeie, Patherbruna: in Annal. Fuldens. Padrabrunno, & Padraprunno: in historiâ Translationis S. Viti Patherbrunna. Gobelinus cap. 38. nominis etymon exponit. Oritur enim isthic fluuius, qui Pader dicitur, ex tribus fontibus, quorum singuli Pader appellantur. Quare idem Gobelinus suprâ, Ecclesiam Paderfontanam dixit. Born namq; aut brunn, siue borne, & brunne Teutonice fontem significat. Quidam fluuio huic nomen inductum à didisse Carolum Magnum aiunt à Pado Italia fluuio, fonte ex tribus itidem fontibus, in unum coëuntibus alueum, orto. Refellitur id ex S. Ludgero, qui in Vitâ S. Svviberti I. Martij, inter Saxones VVerdense monasterium an. DCCLXXVIII. populatos recenset nefarium quemdam Ogellum Oosterbach de Paderborne: atque ex Poëtâ Saxone infrâ citando, qui vetustum fuisse urbis nomen significat, ergo & fluuij, à quo urbi nomen. Alij à Romanis, cum ijs in locus castra haberent, factum volunt, ob eandem Padi similitudinem. Quod vt absque veteri auctore affirmare mihi non est animus, ita consentaneum rationi vsiq; non inficior; & accolarum traditione celebratum. Vix xv. stadia progressus

Paderbor-
næ nomen
variè ex-
pressum:

ductum à
fonte

gressus Pader, ad Niehuis arcem à Theodorico Furstenbergio Ep. constructam & oppidulum, Lippæ miscetur, sat tenui riuo, alteriq; ac deinceps Lippæ, siue Lippia, aut Lupia, seu Luppia retinet nomen, donec in Rhenum sese ad Wesaliam oppidum exoneret. Locum in quo Lippa ac Pader coeunt, vel ipsam (ut tunc erat) Paderbornam, ita describit Auctor carminis de Leonis III. Papa ad Catolum aduentu:

Patra, siue
Padi fl.

Est locus insignis, quo Patra & Lippa fluentant,
Altus & in nudo campo iacet, vndique largo
Vestitus spatio: celso de colle videri
Namque potest legio omnis & hinc exercitus
omnis,

Castra Ducum, & Comitum, radiantiaque arma
virosum.

Qui hinc Patra, in Vita S. Adelardi per S. Paschasium Ratbertum 2. Ianuar. cap. 16. nr. 66. Pater appellatur, ita enim describitur Corbeia Saxonica situs: Est autem locus, pergentibus ad ortum solis de Fonte Parris, situs supra littus Wisiræ, &c. Franciscus Irenicus l. 12. Germanica Exegeleos Padam vocat.

eoq; multi-
plice:

b Tres precipui Pada, siue Padi, aut Padula, fontes; qui è rupe omnes prorumpunt intra ipsam urbem: intra quam in unū alueum coeunt, ac fluium profundum latumq; conficiunt, qui astate frigidissimus, hieme utcumque calidus est. Trium horum fontium vnus ita profundus est, Gobelino teste, ut ab aqua superficie ad fundum pedes esse 98. testati sint qui explorarant. Alij praterea fontes in eadem ipsa urbe orti, aquis suis Padum augent: ex vnus, qui maximè Australis, aqua prestans coquitur cereuisia, qua etiam vim medicam habere contra calculum creditur.

Fontes eo
tractu aci-
duli:

Extra urbem alij fontes ac riui, sanè memorandi: nam prater tres circa Driburgum, aliumq; propè Ludam oppidum, acidulos ac medicatos fontes, à Matthæo Meriano in Topographiâ VVestphalia relatos, maximè mirabilis qui Bolderborna, siue Bulterborna appellatur, iuxta Aldenbekam pagum. Hic estum quem-
dam

dammarino similem patitur : nam XXIV. horarum spa- Bulderbor-
tio bis aquas suas resorbet, ac post sex horas denuò eru- na fons re-
elat ingenti cum strepitu, unde & nomen accepit : Bol- sorbetur,
deren enim, siue bulderen, Teutonicè, cum strepitu
blaterare aut detonare dicimus. Tam copiosum tamen
Bolderborna riuum profundit, ut is non longè à suâ *uti & riuus*
scaturigine ternas molarum rotas circumagat. Sed ali- *ex eo ortus*
quanto spatium progressus in terram penitus subsidit. Idem
alijs duobus riuus eodem tractu accidit : quorum alter
Svvanerum pagum præterfluit, haud procul Pader-
bornâ, ac paullo post terrâ se condit : alter inter oppidum
Lechtenauiam, ac pagum Steinem. Retulit mihi Io-
annes Grothufius noster, se, cum isthac iter faceret,
animaduertissetq; mergi fluuium illum, propius acces- *& alij duos*
sisse, & silicibus glareâque submotis, nullum perspexisse,
quo absorberetur, foramen ; sed aure ad terram admo-
tâ, unâ cum socio, audisse ingentem strepitum ac colli-
sionem velut in cellam delabentium aquarum. An hi
annes Paderbornæ, aut alibi, denuò prorumpant, ut
tradi ab aliquibus scribit Merianus, frustra quæram,
quod latere voluit Auctor natura.

c Placitum passim pro conuentu iudiciali, siue con- Placitum
uentus loco, usurpatur in mediæ ætatis scriptoribus. siue conuen-
Exempla plura reperies in Glossario Frid. Lindenbrogij tus, Fran-
ad Codicem legum antiquarum. De conuentu ad Pa- corum ad
derbornam, quod huc facit, ita scribit Poëta Saxo lib. 1. Paderbor-
annal. ad an. 777. nam, an.
777.

Conuentum placiti generalis habere

Cum Ducibus se velle suis denuntiat illic.

Tanto concilio locus est electus agendo,

Quem Pathalbrunnon vocitant, quo non habet
ipsa

Gens alium naturali plus nobilitate

Insignem, qui præcipuè redimitus abundat

Fontibus, & nitidis & pluribus, & trahit inde

Barbaricæ nomen linguæ sermone vetustum.

Meminere magni placiti isthic eo anno habiti Anna-
les Tiliiani, quod Losseliani & monachus Egolesimensis
synodum

94 VITA S. LIBORII PATRONI

synodum publicam appellant; Vita Caroli magni per incertum, synodum, & concilium publicum; Eginardus generalem populi conuentum. Iterum an. 785. placitum habuit ad Paderbrunnon cum Francis & Saxonibus, ut habet Fragmentum annal. Alex. Petauij, siue; ut Loiseliani, synodum publicum celebravit; aut, ut Vita eius per incertum, concilium publicum tenuit. De secundo hoc conuentu agunt cum Eginardo ceteri Scriptorès. De tertio, an. 799. mox dicemus. Ibidem Ludouicus Pius an. 815. conuentum habuit, vti idem Eginardus auctor est, & alij infra. Pij quoque filius Ludouicus Rex Germania, ut habent Annales Fuldenses, an. 845. in Saxonia apud Paderbrunno generale placitum habuit.

an. 785.

799.

815.

845.

S. Leo III.
Papa

d Leo III. is fuit, de quo ad XII. Iunij. Extat de eius ad Carolum aduentu poëma elegans tom. 2. Francicor. scriptor. Quã de re ceteri quoque agunt annales, qui & memorant sanctissimo Pontifici manus à populo Romano iniectas in publicã supplicatione, oculos erutos, linguamq; excisam; sed virtute Diuinã & hanc & illos ei restitutos.

Indulgentias concedit
Paderborna.

e Gobelinus addit: Visitantibus eandem capellam in anniuersario dedicationis ipsius, qui est VIII. Decembris, de benignitate Sedis Apostolicæ magnas Indulgentias concessit. Extat etiamnum in cryptâ illud altare S. Stephani De eo Vita S. Meinuueri Ep. Paderborn. 5. Iunij cap. 1. in cryptâ ibidem nouiter constructâ, quoddam altare consecrans, Leo Papa, adorandas in eo Protomartyris Stephani reliquias, quas Romã secum attulerat, in priuilegium Apostolicæ consecrationis collocauit.

Paderborna
combusta
an. 1000.

f Non planè ab omni incendio immunem fore Paderbornensem Ecclesiam vaticinatur sanctus Pontifex, sed quod incolarum loci perfidia, odiumq; in religionem Christianam, excitasset. Alioquin, ut in citatâ S. Meinuueri Vitâ dicitur, & supra §. 5. retulimus, anno Dominicæ Incarnationis millesimo, ordinationis Re-thardi Ep. nonodecimo, regni Ottonis III. decimo-

septi-

septimo, Imperij quarto, Indiēt. XIII. ciuitas Patherbrunnensis primū incendio vastatur, nobile-
 que principalis Ecclesiæ monasterium, præcipui
 operis & decoris, à Carolo Magno fundatum, à
 beatæ verò memoriæ Badurado Episcopo conlum-
 matum, & XIV. Calendas Nouembris dedicatum,
 cum libris, priuilegijs plenarijs, alijsque Ecclesiæ
 ornamentis propemodū conflagrauit. *Ex ijs quæ
 ibidem subiiciuntur, patet, vel omissum aliquid esse, vel
 vocem propemodū, pro penitus accipiendam: quare
 à Gobelino, qui cap. 50. atatis 6. idem incendium iisdem
 ferè verbis commemorat, omissa est: vti & à Krantzio
 Metropolis lib. 3. cap. 40. Iterum conflagrauit ciuitas
 cum ecclesiâ an. MCXXXI. vti refert Krantzius lib. 6. & an. 1131
 cap 10 & Gobelinus cap. 58. qui cap. sequenti tradit à
 Bernardo Ep. restauratam, & duodecimo post anno,
 Christi MCXLIII. dedicatam.*

g Franconia nunc vulgò dicitur, Teutonicè, Franc-
 kenlandt, id est, Francorum regio.

h Ita & Annales Fuldenses ad an. 746. Eginardus
 an. 793. Celebrauit Carolus Natalem Domini apud
 S. Kilianum in Wirtziburgo iuxta Mœnum flu-
 uium. Monachus Egoismensis ad eundem annum,
 Wirtzinburg vocat, MS. Bodecen. Wirzeburg. Poste-
 riores Herbipolim dixere, parū idoneā interpreta- *Herbipolis
 zione, ex Latinâ Gracâque voce nomen conflantes. unde dicitur.*
 Gunterus lib. 5 Ligurini:

Conueniunt, urbemque petunt, cui nomen ab
 herbis

Esse putant, linguæ vulgaris origine tractum.

Burg quidem castrum, siue urbem munitam significat
 sed v virtz, siue vvurtz, non herbam, sed radicem. unde
 Iacobus Spigelius in Scholijs ad Ligurinum, fatetur
 satis durè Herbipolim dici, pro VVirtzburgo. Plura de
 eius etymologiâ Irenicus lib. 11. Germania Exegeos
 sed quod ait à Ptolomeo Arctanum dici; nescio ubi le-
 gerit; nam in Ptolomeo nusquam id nomen habetur.

i Quia sapius obsides à Saxonibus accepit Carolus,
 scirâ

sciri certò non potest, quo anno traditus ei sit R. Hathumarus, quem Cratepolius alijs S. Hadumarium appellant; Krantzius & alijs Hatimarium. Constat sub S. Burchardo, primo Ep. Herbipolensi, litteris & pietate eruditum.

k Cùm obierit Carolus 28 Ianuarij an. 814. manifestum est errasse eos. qui anno Christi 795. ordinatum Hathumarum 804. mortuum scripsere, ut ad sequens caput notabimus.

Novum Caput
in MS. Bodic

CAPUT III.

Episcopus II. Baduradus. Reliquiae partem
Cenomanis.

II. Ep. Baduradus,
nobilis, egregius:

a

b

c

is templa
struit &
ornat:

8. **V**T verò ad propositum redeamus; defuncto Carolo, a Hathumaro quoque Episcopo non longo post tempore ab hac mortalitate ad perennem, ut credimus, vitam assumpto, successit ei vir egregius, nomine Baduradus, qui & ipse ex hac regione nobili ortus prosapia, ex eiusdem Ecclesiae Clero b electus est. Qui praeclaræ morum nobilitatis, magnanimitatis & industriæ merito, familiaritatem regiam c intimè consecutus, tantæ dignitatis locum promeruit, ut ei non minor facultas, quàm voluntas amplificandæ, prouehendæ, atque adornandæ Ecclesiae sibi commissæ, suppeteret videretur. Tunc verò, tamquam ad hoc sibi datam diuinitus excellentiam animaduerteteret; nihil sui laboris studi; que subtraxit ab acquirendis ac procurandis omnibus, quæ ibidem ad Diuina

uina

uinæ laudis augmentum, ad vtilitatem Christiani populi nouerat pertinere. Hæc illi cura prima imminēbat, ecclesias per omnem parochiam suam sub celeritate construere: principalem verò basilicam ingenti decore & grandi opere extollere, res omnes ad eam pertinentes modis varijs adornare, augmentare Clerum, disciplinam monasterialem instituire, pueros tam nobiles, quàm inferioris conditionis, in scholam congregatos, in Diuinæ legis eruditione nutrire. Quod eius laudabile studium ita felix profectus comitabatur, vt verè illum ad hoc à Deo præsignatum, & rudimentis eius loci cælitus concessum dicere valeamus.

9. Quia verò rudis adhuc in fide populus, & maximè plebeium vulgus, difficilè poterat ab errore gentili perfectè diuelli, latenter ad auitas quasdam superstitiones colendas sese conuertens; intellexit vir magnæ prudentiæ, quòd si præcipui alicuius Sancti illic corpus allatum, miraculorum, vt fieri solet, ostensione & gratiâ sanitarum suadente, multitudo plebis inciperet venerari, & ad eius patrocinia confluere consuesceret, nullâ re eam faciliùs ab infidelitate posse reuocari; præsertim cum verbis doctorum de Diuinâ virtute non credentes, tamen his, quæ oculis viderent, quæ beneficiorum vtilitate sentirent, fidem derogare non possent; prætereà cunctis fidelibus ibidem manentibus, vel eò

G conue-

Schule Peltz
Comitabatur

Clerum aug-

ger:

pueros in-
strui curata

Comitabat. ms

Bodis

Novu Caput in

ms Bod

Reliquias
SS. procu-
randas cert-
set:

Confluere
ms-Bod

conuenientibus magnæ hoc apud Deum intercessionis solatium, maximam eidem locutionem & gloriam collaturum fore non dubitans, ad id obtinendum sedulæ cogitationis curam intendebat. Et quoniam à Deo, qui est fons bonitatis, quidquid optatur boni, & maximè rem tantam nouerat expetendam, indicto ieiunio, & celebratâ supplicatione publicâ, cum omnibus sibi commissis, ab eius clementiâ demonstrari sibi postulat, quoniam ordine pro adipiscendâ re desideratâ deberet insistere.

10. Vnde fidem eius benignè respiciens, dignatus est ei reuelare, quòd ad Cenomanicam urbem Galliæ rem diu optatam peti- tum ab Episcopo loci mittere deberet: ibi dandum votis eius effectum prosperum fore. Ex hac reuelatione indubiâ spe animatus, accelerare negotium studuit. Episcopus qui præfatam urbem eo regebat tempore, *d* Aldricus nomine fuit. Ad hunc ergo cum consensu & præcepto Cæsaris Ludouici, nuntios destinandos elegit, ex Clero quidem suo probabiles personas, & in sacris ordinibus religiosam vitam ducentes: necnon & quosdam laicos nobiles, quorum fidem & industriam ad tale opus idoneam nouerat. Clericorum verò, quibus id negotij commendatum est, præcipuus erat quidam Presbyter, Ido cognomine, qui omnem suæ profectiois historiam, & signa, quæ in eâ diuinitus ostensa perspexerat,

partim

*diuinitus
monetur, ut
eas Ceno-
manus pe-
tat.*

d

*(. 2. ms 4d)
probante
Ludouico
Pio Imp. eò
legatos mit-
tit:*

partim viuâ voce intimata, partim litteris breuiter annotata, ad nostram fecit notitiam peruenire.

a *Viuebat B. Hathumarus adhuc an. 815. quo anno Adelardus, S. Adelardi Abbas Corbeiensis tunc exulantis vicarius, Ludouicum Pium, qui tunc habebat placitum in Saxoniâ, in loco qui dicitur Patherbrunna, rogauit, ut monasterium in eâ prouinciâ construï iuberet. Quod cum pijssimus Princeps benignè suscepisset, placuit accersere Episcopum, nomine Hathumarum, ad cuius diœcesim pertinebat locus, vbi construendum erat monasterium, vt cum eius fieret imperio & voluntate. Ita libellus de constructione nouæ Corbeia, atque historia Translationis S. Viti, quam 15. Iunij dabimus. Fallitur ergo scriptor vitæ S. Meinverci, qui B. Hathumarum anno Christi 804. sui Episcopatus 9 decessisse asserit. Quem temerè sequuntur Gobelinus cap. 38. & 40. Kranzius Metrop. lib. 1. cap. 11. & 16. Cratepolius de SS. Germania, Bruschius in Catal. Epp.*

B. Hathumarus quâdo mortuus.

b *Hunc quoque, vt decessorem, inter obsides Herbipolim translatum, ait Kranzius lib. 1. Metrop. cap. 16. II. Ep. Pat. ac Bruschius. Alij Baderatum & Baduratum vocant, detborn. alij Badaradum, Canisius Baduranum, Rolevinckius Badueradum, Cratepolius Balduinum. Hic esse videtur, quem Theganus Baradadum, Episcopum Saxonicum appellat, aitq; cum alijs Principibus à Ludouico ad Lotharium filium an. 834. missum, præcepisse ei sub edicto omnipotentis Dei & Sanctorum eius, vt alienaret se à societate impiorum seductorum eius, &c. Idem indubiè est, qui in concilio ad Theodonis-villam an. 835. habito pro depositione Ebbonis, & Ludouici Imp. reconciliatione, Badaradus appellatur.*

vir egregius.

d *Colitur S. Aldricus Cenomanensis Episcopus 7. Ianuarij: ad quem diem illius Vitam dedimus ex Gallicâ Petri Vielli Latinè redditam. Pleniorè nuper, sed Gallicè quoque, edidit Antonius Coruasserius.*

*Novum Caput
in MS. Bodic.*

CAPUT IV.

Miracula facta dum eleuatur S. LIBORII corpus.

*S. Aldricus
Ep. Cenom.
addicit cor-
pus S. Libo-
rii:*

*a
b*

II. Igitur anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo trigesimo sexto, Indictione xiiij. cum præfatus Ludouicus tertium & vigesimum *a* in imperio annum ageret, Legati Paderbornenses, de Saxonîa profecti, ad urbem Cenomanicam *b* quinto Kalendarum Maiarum die venêre: insinuantisque Episcopo causam, pro quâ missi fuerant, benignè ab eo suscepti, Dei nutu, vt credimus, sine morâ petita impetrauerunt. Sequenti namque die cõuocans omnem Clerum, præfente suo quoque Coëpiscopo, David nomine, tractare cum eis diligenter cœpit, qualiter Missorum, de tam longinquâ regione venientium, religiosi precibus decenter in hoc posset annuere, vt Sancti alicuius integros, vt petebant, artus accipere mererentur. Erat ibidem sanctorum corporum magna copia: inter quæ S. Liborij quondam Præsulis eiusdem urbis præcipuè glorificatum miraculis habebatur insigne. Quod cum Episcopus præfatis nuntijs dare disponderet, reniti primò cœpêre plurimi, dicentes se illis pignoribus pretiosius nihil habere.

II. Tandem vix omnium impetrato consensu,

sensu, assumptis secum Sacerdotibus & cuius-
 cumque gradus Clericis, sacri ministerij ve- *ieiunii ad*
 stibus ornatis, Missos quoque, qui sanctos ar- *ecclesiam*
 tus accepturi erant, adesse præcipiens, proces- *conueniunt*
 sit ex vrbe ad ecclesiam, in quâ sacratissimum
 B. Liborij corpus digno cum honore condi-
 tum habebatur. Erat autem eadem ecclesia
 iuxta ciuitatem posita, & in honore s̄ duode-
 cim Apostolorum dedicata, quam primus
 eiusdem Sedis Præsul, nomine d̄ Iulianus, con-
 didisse fertur. Ad hanc itaque memoratus
 Episcopus, denuntiato prius ieiunio, cum sa-
 cro illo comitatu humiliter ac deuotè, vt ad
 tale opus decebat, perrexit, vicissim psalmos,
 litanias, hymnosque decantans. In quam cum
 ipse & plures secum, sacros artus de Mauso-
leis leuaturi, conuenissent, (mirum dictu) sen-
 sere cuncti inæstimabilis odoris suauitate to-
 tam domum repente completam. Qui dissi- *suauis odor*
 milis odorem omnibus, quæ in terris vel *diuinitus*
 naturâ vel arte fiunt, clarum cælestis cuius- *aspirat,*
 dam præsentia dedit indicium. Ita enim om-
 nium, qui aderant, mentes magis quàm cor-
 pora ineffabili iucunditate immutauerat, vt
 velut in ecstasi positi, & aliarum rerum obli-
 tantum ibi manendi delectatione teneren-
 tur. Nec dubium, quin ipse tunc fuerit in me-
 dio multorum fidelium, in suo nomine con-
 gregatorum, qui paucis quondam discipulis
 tantam suæ visionis dulcedinem præbuit, vt
 primus eorum diceret: Domine, bonum est Matth.

deest in
ms. Bod.

Capitulum No-
vum in ms. B
Manifestis in
Bod. deest in

2. Cor. 2. 15.
dum S. Li-
borij reli-
quia ele-
vantur,

*In Corpore datur
sunt reliquia
Pauacij videlicet
atq. Gundanisti,
per totum autē
illud diei spati-
um quo S. Li-
borij membra
ecce visum
recipit.*

nos hîc esse. Nec erat incongruum, vt eorum
meritis odoris fragrantia testimonium daret,
cum quibus Apostolus dicit: Christi enim
bonus odor sumus Deo. Erant autem in eo-
dem loco aliorum quoque membra Sancto-
rum, in sarcophagis honestè reconditorum,
maximè Episcoporum ciuitatis illius. Ex qui-
bus tunc simul, cum B. Liborij membra de
tumbâ leuata, in feretro locanda compone-
bantur, prædictus odor numquam defuit:
quò minùs dubitaretur illi operi ministerium
præbuisse, quo cœpto, inchoauit; quo finito,
non diutius mansit. *(Cap. Nou. in ms. Bou)*

13. Dum hæc in templo agerentur, foris
quoque aliud signum eadem contigit horâ.
Nam mulier quædam ab annis plurimis cæ-
ca, in conspectu populi, qui satis frequens pro-
foribus stabat, interuentu ipsius, cuius corpus
interiùs ad efferendum parabatur, lumen re-
cepit. Et quoniam eius tam prioris ærumnæ,
quàm nouæ sanitatis omnes ferè, qui aderant,
testes erant, adedò multitudinis animos res
gesta commouit, vt omnes simul in laudem
Dei, elatâ in excelsum voce, prorumperent.
Quod audientes qui cum Episcopo erant in-
tra clausas oratorij ianuas, statimque mira-
culo quolibet populùm in tantæ gratulatio-
nis clamorem excitatum intelligentes, & ipsi
pro viribus Diuinæ pietati gratias agere, ac
præ gaudio flere cœperunt. Cumque suas
vtrinq; voces, qui intus & foris erant, re-
cogno-

*omnibus
Deum lau-
dantibus;*

cognoscerent; vno omnes affectu mirabiliter inspirati, in tantum erupere planctum, vt vix quisquam continere lacrymas posset. Sed Episcopus videns cantum Diuinæ laudis fletu exigente intermissum, cœpit rursus antiphonas & psalmos Sanctorum gloriæ congruos cum Clero psallere; atque ita confusæ multitudinis clamorem compescuit. *Nov.*

14. In ipso verò momento, priusquam illud sacratissimum corpus de ecclesiâ, in quâ sumptum est, efferretur, etiam tertio signo eius declarata sunt merita. Denique vir quidam horribiliter longo tempore vexatus à dæmonio, & multis iam famâ tantæ miseræ factus notissimus, quippe qui per multas ecclesias & monasteria ductus, nusquam suæ remedium calamitatis accepit; tandem cum matre propriâ veniens ad ecclesiam, in quâ sacer ille thesaurus adhuc inter Sacerdotum manus habebatur, confestim ita purgatus est, vt ne signum quidem ultra talis pertulerit passionis.

15. Tum verò Antistes, ne quam nuntijs memoratis moram faceret, eodem die venerandum illud corpus cum omni reuerentiâ suis & Sacerdotum manibus deportari fecit in urbem, ad principalem suæ Sedis ecclesiam, vt hoc ibi coram populo his, qui accepturi erant, honorificè commendaret. Comitabantur verò, nec vsquam deerant, velut præsentis Dei virtutis, Sanctum suum mirifican-

~~Nov. 103.~~
 - gruentes. MS
 Cap. in MS Bod
 energume- = de
 nus libera- est in
 tur; MS

- nec. MS-B
 Cap. Novum. MS-B
 desertur
 corpus S. Li-
 borij ad ba-
 silicam Ca-
 thedralem;
 e

ris, indicia. Nam ubi primùm ecclesiæ, quam diximus, illatum est, ingressus pariter quidam claudus utroque pede, & multis in hac debilitate derentus annis, mox ut caput ad orandum inclinavit, recepit integram sanitatem.

claudus gressus restituitur,

mutus loquens.

16. Transacto deinde paruo diei spatio, mutus quidam, diuturno inutilis linguæ damnatus silentio, subitò sibi vocis organa sentiens restaurata, omnipotentis Dei misericordiam, eiusque Confessoris & Pontificis Liborij patrociniū, plano coram omnibus sermone laudabat.

Cap. novum in ms. Bod.

17. Sed cùm ita coruscantibus supernæ gratiæ beneficijs celeberrimus ageretur dies, postremò maiori quoque miraculo novum fidelibus gaudium, nova data est materia gratulandi. Licet enim omnia Deo sint æquè facilia, magis tamen solemus mirari, cùm dantur nova & numquam habita, quàm cùm amissa restaurantur. Hic eadem rursus fiunt, quæ naturali ordine prius facta fuerant: ibi mira Dei virtus tribuit, quod natura negavit. Vir quidam ab ortu natiuitatis in tantum à genibus deorsum debilitatus, ut tibiæ cum pedibus arefactæ, graciles & contortæ, omnem ambulandi usum penitus denegarent, in prædictâ ecclesiâ ante veneranda S. Liborij pignora deportatus est: atque illicò viuaci vigore neruis venisque infuso, & dissolutis antè compagibus solidatis, recto gressu cœpit ingede-

et perdit ms. p. in grit contractio subita integritas,

— claus deportatus est reliquias

cedere. Quo cognito, fit ingens admirantis
 atque gratulantis populi circa eum concur-
 sus. Certatim omnibus videre cupientibus,
 quod paullò antè numquam se visuros arbi-
 trabantur. Neque enim velut infirmis aut ti-
 tubantibus vestigijs gradiēbatur, sed coram
 omnibus, qui eum numquam antea sanis ter-
 ram plantis tetigisse nouerant, celeri motu
 currens & exiliens, Christo Domino eiusque
 sancto Confessori gratias referebat. Agebat
 hoc nimirum ipse per successorem Apostolo-
 rum, qui per ipsos quondam Apostolos eo-
 dem modo claudum à natiuitate, simili gra-
 tiâ sanari concessit.

18. His ita gestis, cum inclinâtâ iam die
 Dominicæ noctis appropinquaret exordium,
 præcepit Episcopus Clerum omnem ad vigi-
 liarum solemniam maturius conuenire, vt his
 statim peractis, primo diluculo præfatis nun-
 tijs optatum munus accipientibus, redeundi
 ad patriam opportunitas optata daretur,
 Conuenit autem pariter laicorum grandis
 numerus, quos ostensa priori die miracula ad
 quærenda sanctorum pignorum patrocinia
 ingenti delectatione inuitauerant. Cumque
 propè finito matutinæ laudis officio, auroræ
 ortus illucesceret, lux lucis & fons luminis
 illuminauit ciuem vrbis eiusdem, qui cæcus
 genitus, vsque in diem illum coæuam sibi eam
 miseriam tolerabat. Sed qui in Euangelio le-
 gitur per semetipsum hominem à pœnâ si-

G 5

mili

— *admir*
ms Bod

1-2. *ms. B.*

Act. 3. 8.

Nov. Capit. ms
Bodle.

1-2. *ms. Bod*

1-2. *ms Bod*

cæco nato
visus

Ioan. 9. 1.

mili liberasse, hunc quoque per electum membrum suum à tenebris diurnæ noctis eripiens, ignotam prius lucem videre concessit.

*Nov. Caput in ms. Bod
energumeno
libertas:*

*arrectus.
in ms. Bod*

19. Eadem horâ eodemque in loco, id est, in ecclesiâ coram Clero diuina carmina concinente, multisque alijs fidelibus aspicientibus, arrectus quidam à dæmonio, vexari miserimè cœpit. Diu namque ab eo torqueri antè solebat: sed tum interuentu eiusdem Confessoris, expulso hoste nequissimo, sospitatem mentis recepit, nec deinde vllum in se larualis phantasmatis sensit horrorem.

a Ostendimus superius rectè inuicem congruere characteres chronologicos hîc expressos; annumque Christi 836. fuisse Ludouici Pij 23. à morte Caroli patris, & 24. ex quo imperiali eum diademate, ut in Vita eius dicitur, coronauerat pater, medio ferè ante mortem suam anno.

b Ita mss. Corfendonc. & Bodc. editi habebant quarto, perperam, ut supra ostendimus.

c Vita 1. ac 3. solum habet, Beatissimorum Petri ac Pauli Apostolorum. Vita 2. in Ecclesiâ Apostolorum. & congruit breuior Translationis historia, quam prox dabimus.

d De S. Iuliano supra egimus, & plenius 27. Ianuarij.

e Ea primùm S. Mariæ dedicata, postea S. Iuliano, cum sub idem ferè tempus huius reliqua in eam essent à S. Aldrico deportatae.

CAPVT V.

Corpus S. LIBORII è Cathedrali
ad S. Vincentij adem transfertur.

*in Bod. ms.
nō est hic
novi Capiti
Signum.*

20. **I**Ta illius diei exordio geminatâ lætitiâ *Solenni sup-*
cælitus illustrato, infinitam populi mul- *plicatione*
titudinem sexus vtriusque atque omnis con- *(cuius hinc*
ditionis & ætatis, tam ex eâ regione, quàm ex *ritus expo-*
vicinis vrbibus, tantorum signorum latè cir- *nitur) effertur*
cumvolans fama contraxit. Celebratis verò *sacrum*
Missarum solennijs, accelerabat Episcopus *corpus è ba-*
sanctum illud corpus his, qui ad patriam se- *silicâ maia-*
cum delaturi erant, commendare, ipsumque *re:*
cum honore debito ex vrbe deducere, ante-
quàm adueniens turbarum immensitas, eo-
rum iter impediret. Ornatur itaque Clerus
omnis sacerdotalibus & ecclesiasticis indu-
mentis, eleuatoque feretro sanctorum pigno-
rum in humeros Sacerdotum, sonantibus
quoque signis omnium per vrbem ecclesia-
rum, ac præeuntibus, qui sanctæ ac viuificæ
Crucis vexilla sanctorumque Euangeliorum
libros ac sacras reliquias in aureis argenteis-
que reconditorijs cum aromatibus præfere-
bant, deducitur cum ingenti cunctorum ve-
neratione, cum psalmis, hymnis & antipho-
nis, in oratorium 4 S. Vincentij, sitam iuxta
portam vrbis, per quam egressuri erant.

*humeris Sa-
cerdotum
ms. Bod.*

— et MS Bod

*a Orati:
oms do:
mum. ms
Bod.
Sitam. id.*

21. Prosequebatur autem maxima multi-
tudo

tudo plebis: sed non minor ibidem obuiauit, quæ signorum rumore audito, vndique confluebat. ¶ Tam verò non leuis oritur contra Præsulem populi querimonia, clamantibus plurimis, magni se patrocinij tuitione priuari, ablato à se corpore tanti Confessoris, cuius intercessione solerent ab omni aduersitate muniri. Hoc suæ regionis vnicum post Deum fuisse tutamen, hunc honorem maximum, hanc gloriam singularem. Timere se meritò posse, ne translatis eius venerandis artibus pariter nominis eius in breui veneratio memoriaque neglecta, indignos eos ipsius interuentu apud Dominum faceret. Arbitrari sese, Pastoris potius officio conuenire, Sanctorum pignora ad munimentum gregis sibi commissi vndecumque acquirere, quàm eorum, quæ haberent, pretiosissima quæque in alias mittere nationes.

22. Commotus aliquantùm his vocibus Antistes, & maximè lamentantis turbæ acclamatione, tandem facto silentio, populum in eadem ecclesiâ S. Vincentij ita breuiter allocutus est; Non est, inquit, æquum, Fratres, quemquam vestrùm putare, me in tantum aut commissæ mihi sollicitudinis, aut vestræ simul meæque salutis oblitum, vt hæc nostri perpetualis Patroni pignora sine certâ ratione ex hoc loco transferri permitterem. Si enim, cum apud nos Sanctorum corpora Deo miserante satis abundet, illi populo, qui nuper ad

*Novu Cap.
m. p. f. f. d. d.
plebem ob
sacturam
reliquia-
rum cumul-
uantem,*

*aptâ oratio-
ne placat S.
Aldricus
Ep.*

ad fidem vocatus, & eorum aut parum, aut nihil penitus habens, à nobis huius suæ necessitatis solatium humiliter postulat, omnino assensum præbere dedignamur, fatendum est, nos Evangelici Apostolicique præcepti contemptores, contra ius caritatis fraternæ, claudere à fratribus viscera nostra. Absit verò hic error procul à cordibus vestris, ut putetis electos Dei iam cum ipso regnantes, ibi tantum, ubi corporaliter eorum habentur reliquæ, intercessionis suæ præstare beneficium posse. Quin potius credendum, eius patrociniū in hac Ecclesiâ, quam in carne positus fideliter rexit, & in quâ finem vitæ mortalis accepit, omnibus piè quærentibus in perpetuum non defuturum. In illo enim populo, noviter ad Deum converso, novos sibi servitores & veneratores acquireret, ad quos corporali præsentia suorum pignorum accederet: sed à vobis spiritalis eius protectio numquam recedet. Sciendum quoque, quòd serenissimus Imperator id ipsum fieri præcepit. Cuius quicumque potestati resistit, Dei nimirum ordinationi resistit. Prætereâ luce clariùs ostensum est, Dei pariter, & huius ipsius sancti Patroni nostri Liborij placere voluntati, ut ad illam, in quâ cum summo cunctorum desiderio expectatur, regionem adueniat. Quod si non ita esset, ab inchoato heri istius Translationis exordio, vsque ad hanc horam tanta nequaquam miracula coruscarent. Cùm enim

1. 2. ms. Bod
Test. ms. B. inq
serit

1. 2. 3. 4. 5. ms. Bod

1. 2. 3. ms. Bod

Coruscarent
ms. Bod

110 VITA S. LIBORII PATRONI

enim placatus potius, quàm iratus, Deus dona cœlestia largiatur, quisnam existimare potest, quòd si hoc opere offenderetur, tantis illud signorum beneficijs illustrasset? Quocirca, Fratres, ab hac intentione desistite, ne Diuinæ dispositioni comprobemini palàm resistere voluisse.

*dispensationi
ms. Bodic.*

*Cap. Nouu. ms. Bod.
dein recens
suis mira-
culis*

23. Cùm his & multis alijs admonitionibus, & maximè Dei nutu, sedata plebis commotio quieuisset, præcepit Pontifex eos, qui per totum biduum à varijs debilitatibus, seu ab immundis spiritibus, liberati fuerant, in vnum congregatos, ad conspectum multitudinis nouiter aduenientis adduci: vt eorum omnem & pristinæ calamitatis, & nouæ reparationis historiam pandens, Diuinam clementiam faceret ab omnibus vnanimiter collaudari. Vbi primùm verò populus coadunatum illud recens sanatorum agmen adspexit, & quos nudius tertius diuersis passionibus affectos, iam tunc sanissimos esse cognouit, subitò ex omni parte infinitæ multitudinis vox magnæ gratulationis exoritur. Nec datur vllus Episcopum loquentem audiendi locus: sed nemine tacente, nemine alium expectante, pro se quisque, quâ poterat, Deum voce laudabat. Cumque etiam Clerus, Episcopo incipiente, hymnũ TE DEVM LAUDAMVS, & quædam alia tantæ lætitiæ conuenientia decantaret, immensæ illius iubilationis sonus, inexplebili supernæ laudis delecta-

*-nã - tatem
ms. Bod.*

1. 2. ms. Bod

*de Deo palàm
est in gratias agit
ms. Bod*

*diuersis
ms. Bodic*

lectatione, in longum diei spatium protelatus est.

a Hoc oratorium, ut ex aliâ Translationis historiâ patet, erat Ecclesia Cœnobij S. Vincentij à S. Domnolo Episc. Cenoman. (cuius natalis agitur 1. Decemb. Translatio 16. Maij) adificata; dedicata à S. Germano Ep. Parisien. qui 28. Maij colitur, restaurata à S. Aldrico, vti scribit Coruasserius.

CAPVT VI.

Miracula facta in itinere Carnotum
versus.

Non est hic in
ms. Bod. n. v. u.
Cajut.

24. Quo tandem finito, aduocatis Badu-
radi sæpè memoratis Episcopi Mis-
fis, beatæ memoriæ Aldricus Antistes pretio-
sissima illa, quæ suprâ diximus, pignora co-
ram omni Clero & populo commendauit
sub obtestatione grauissimâ, vt cum digno
semper honore tractarentur, nec eis vnquam
omnis reuerentia cultus Ecclesiastici à quo-
libet Episcopo Paderbornensi, & Clero suo,
quolibet tempore subtraheretur. Dehinc in-
ter vtriusque Ecclesiæ, Cenomanicæ videlicet
& præfatæ Paderbornensis congregationis,
firmatâ caritate perpetuæ a fraternitatis, ad
patriam eis redeundi licentiam dedit. Quos
tamen vnâ cum multitudine extra ciuitatem
aliquamdiu profecutus, cum paucis suorum
rediit: quoniam à tam glorioso comitatu vix
quisquam nisi inuitus separabatur.

dat Legatid
corpus, is-
betq; reue-
renter ha-
beris

therbûrn.
ms. Bod
init cum ijs
fraternita-
tem:

1. Az. ms. B

At illi Ceno-
ms. B. manus 1.
Maij lati
discedunt.

Contendebant
ms. B

de Sancti ope
est in curati, sur-
ms. dus de mu-
I de us Pont-
est in leuua,
ms. b

Cap. Nov. in ms. B.
Infirma,

25. Et illi quidem, annuente perspicua Dei clementia, voti sui se compotes effectos sum-
moperè gratulantes, Kalendis Maij ab vrbe Cenomanica profecti, cum omni studio ad patriam festinare contendunt; Cuius itineris gloriam ac lætitiã quis dignè valeat enarra-
re? Opportunum tamen credimus, viam om-
nem celeri stylo percurrere, annotatis tan-
tùm locis, in quibus præcipua sunt, eademque certissima, gesta miracula. Nam omnia, quæ sacrum illud iter cælesti quodam lumine illu-
strarunt, ne illorum quidem aliquis, qui præ-
sentes fuerunt, dicere aut memoriã potuit retinere.

26. Illis itaque proficiscentibus, prædictã die iuxta locum, vulgò b Pontleuua nomina-
tum, secutus eò quidam ex familia pertinate ad seruitium Ecclesiæ ipsius S. Liborij, quem & sensum audiendi, & sermonis vsum num-
quàm habuisse magna pars populi nouerat, Dominum suum, vt sui miseretur, quia vo-
ce non poterat, gemitu & lacrymis precaba-
tur. Cumque crebrò caput inclinatum, ex-
pansæ manus, leuati modò ad cælum, modò ad sacrum feretrum oculi, satis internum eius affectum indicarent, nec iam præ lassitu line sequi longiùs posset, tandem à pœnã secum genitã relaxatus, eo primùm die cœpit & au-
diri loquens, & loquentes audire.

27. Inde cœpto itinere properantes, cum ad ecclesiam quamdam, S. Medardi memoriã cele-

celebrem, propinquarent, ibi in viâ quædam mulier à longâ infirmitate curata est, quam per omne tempus vitæ suæ priùs tolerasse ferbatur. De quâ id, quamvis incredibile, multorum tamen relatione afferebatur, quòd nullum alimenti genus vnquam gustare potuerit; sed cochlearum more, suo victitans succo, noxio tantùm aleretur humore. Quod nequaquam affirmantes; id tantum dicimus; quod verum nouimus, eam ad S. Liborij patrocinium & venisse languidam, & redisse incolumem:

28. Hinc ad basilicam S. & Symphorij aduenientes, ibidem sunt recepti hospitio, vbi notem illam splendor pietatis Diuinæ clarè fecit illucescere. Nam fœmina quædã, diu malignorum spirituum se vexantium miserabile receptaculum facta, ad sæpè memorati Confessoris implorandum pro eâ suffragium, in ecclesiam adducta est. Finitis verò matutinis ex more vigilijs, cum facto iam silentio plebs egressura esset, cœpit subito horrorem diræ vocis emittere, ululare, mugire, sibilare, ac per omnia belluinos imitari sonos: vt nisi præsens videretur, nihil minùs quàm mulier putaretur. Terrore cuncti, qui aderant, simul & miseratione permoti, teneti eam, & ad Sanctorum feretrum propiùs iuuitam trahi fecerunt. Deinde vnanimis pro illâ preces fundentes, citò exaudiri meruerunt. Denique statim à dæmonum violentiâ liberata, sobriâ

H mente

fatidiah

132
Cap. Nov. ms. B.

energumena

atop. ms. B

mente ac voce gratias & laudes Deo referens, euntes eos inde diu cum populo sequebatur.

Nov Cap. MS. B.

contractus,

29. Exinde festinato cursu monasterio S. Sulpitij appropinquantes, vident eminus adduci mendicum quemdam in vehiculo, qui miserabiliter toto penè contractus corpore fuit. Nam & pollices vtriusque manus erant in medium palmæ incuruati, & reliqui digiti supra ipsos pollices extensi, ita eos stringebant, ut ungues radicibus palmarum hærent infixi. Reliquum corpus adeò velut in spheram rotundatum videres, ut genua pectori, summitates pedum renibus iungerentur. Sed quantò eius fuerat miserabilior pœna, tantò secuta est mirabilior medicina. Interuenientibus namque B. Liborij meritis, cuius opem integrâ fide implorabat, erectis in momento ac sanatis omnibus simul membris, prosiliit de paruo illo, quo vehebatur, curriculo, & celeriter ad loculum sacri corporis currens, ibidem se in terram prostravit cum ingenti affectu, corde simul & ore, gratias agens. Mirati populus, Deumque sublatis in cælum vocibus collaudare, quòd non videretur circa viuèntem hominem amplioris virtutis opus sub cælo fieri potuisse.

1. 2. MS. B.

energumens:

30. Pergentes verò ad ecclesiam quamdam, in honorem S. Petri Apostoli dedicatam, subito dæmoniacum, qui eos aliquamdiu sequebatur, conspiciunt in viâ mediâ cecidit-

cidisse. Ad quem erigendum cum aliqui ex plebe cucurrissent, iacuit omnino sine motu aliquo, ut ab omnibus esse mortuus non dubitaretur. Post paullulum tamen erectus ad sedendum, coepit sensim quasi reuiuiscere: & sequenti die coram populo laudes Saluatori suo rependens, sanus apparuit, ac si numquam a maligno fuisset hoste vexatus.

a De eâ fraternitate egimus supra.

b Vulgò Pontlieue. in Vita S. Hadoindi Ep. 20. Ianuarij cap. 1 n. 3. Pontilema appellatur (forsan vitiosè pro Pontileuca, aut, ut hic, Pontileuua) & Pontilemalensè xenodochium; fortè Pontileuale. Pontileualensè xenodochium etiam pro diuitibus.
Domnus Bartichrannus eiusdem vrbs Episcopus, ut ibi dicitur, ipsum xenodochium in Pontilemâ in honore S. Martini fecerat, ut omnes aduentantes, tam diuites quàm & pauperes, ibi receptiones haberent, & alimenta & onera necessaria abundanter inibi acciperent. Colitur S. Bertichrannus 6. Iunij.

c Symphoriani legendum, ut patet ex breuiori historia infra num. 7. celebris in Galliâ S. Symphorianus Martyr Augustodunensis 22. Augusti: Symphorium nusquam legi.

C A P V T VII.

cap. Nov. Ms B

Carnoti & Parisijs gesta.

31. P Roinde cum tantis Diuinorum beneficiorum donis, velut caelestibus radijs, micantem viam læti carperent, quæ plus quotidianie gaudij, quàm fatigationis offerret; contigit, ut ad ciuitatem Carnotensem, satis amplam & populosam, deuenirent. Cuius vrbs

occurrit cum Clero Episcopus Carnotensis a ferret Ms.

H 2

Episco-

Berniv. Ms.

Episcopus, a Bernuinus nomine, iam tum ætate simul & moribus valdè maturus, collectis ex more Presbyteris, eo tempore synodum in vrbe celebrabat. Cui cum nuntiatum esset, qualiter & quo ordine assumptum Cenomanis corpus præfati Confessoris, suæ iam vrbi appropinquaret, statim cum omni illo sacro Sacerdotum collegio, totoque Clero suo & populo, processit in eius occursum, atque cum hymnis & canticis spiritalibus illud deuotissimè extra urbem longè progressus excepit, [iussitque vt deferretur per viam, quæ ducit foras muros ciuitatis ad oratorium, in quo S. b. Carani membra requiescunt.] Cumque cateruatim sequente grandi multitudine ad memoratum locum honorificè duceretur, sonantibus signis per totam urbem, & populo excelsâ ad Deum voce proclamante, vt tantam sibi gratam esse deuotionem Dominus declararet, multa ibidem per B. Liborium fieri signa concessit. Ex quibus vnum præcipuum hoc loco memorare decreuimus, reliqua, vitandæ prolixitatis causâ, intermittentes.

32. Puella, quæ ab exordio miserandæ natiuitatis, membris ferè omnibus curua, & velut in globum contorta, numquam vel mentum à genibus leuare, vel plantas pedum à femoribus remouere valebat, ante loculum sanctorum cinerum deportata, singulorum officia membrorum cum integerrimâ sanitate

[ ] defunt
in ms. Bodic
b

1. 2. 3. sonantibus
ms. b. campanis:
= fore ms. b

facta ibi
miracula:

contracta
sanata:

— pignorum
ms. B.

rate suscepit. Sed quoniam brevis illa vestis, quâ contractum prius corpusculum facilè tegebatur, iam erectè stanti non sufficiebat, quin ex parte nuda videretur; citissimè fideles quique (nam in ecclesiâ corâ Clero & populo res gesta est) raptis fœminarū facit ergulis eam contexere, donec allatis sibi congruis indumentis vestiretur. Ibi ergo cum spiritali lætitiâ noctem illam transigentes, primo manè optatum iter arripuere.

33. Appropinquantes verò Parisiensi civitati, quam fluentis Sequanæ cinctam, c Julius Cæsar condidisse, & ob similitudem insulæ maris, d Ilius nominatæ, Parisius fertur appellasse; simili modo ab Episcopo loci illius e Er-canrado nomine, omniq̃ue populo, ultra pontem stratum super memoratum fluvium occurrente, suscepti, & in principalem eiusdem urbis ecclesiam deducti sunt. Erat autem dies Dominica. Cumq̃ue Missarum ibidem solennia celebrarentur, deducebatur in medium fœmina quædã de viciniâ eiusdē loci oriunda, quæ cum pœnâ gravissimâ nata, in eadem præteritum vitæ suæ tempus exegerat. Muta

enim à natiuitate & surda, tertio insuper tormento subiacebat, quòd videlicet mente capta, spiritu agitabatur immundo. Hæc in conspectu omnium ad Missas circumstantium vehementer anxari cœpit & sudare, postremò in pavementum ruit. Post celebrationem mysteriorum, ad mansionem deportata est,

Cap. Nov. Ms. B

excipiuntur Parisiis hō-
norificè: c. d. d.
ms. B. d.

c
d
e
—Con=ms B
—strato ms. d.

muta, surda, stulta, energumena =
sanatur; deef
in ms. B

118 VITA S. LIBORII PATRONI

Yam. ms. B

& ad vesperam rursus in ecclesiam delata, ibi cum multis alijs pernoctabat. Statimque ut albescente polo roseum auroræ iubar illuxit, lux magnæ misericordiæ Dei, effugatis ab eâ tenebrosis tortoribus, & auditus illi & vocis facultatem condonavit. Obstupuere magno- perè cuncti, qui aderant, videntes eam in vno momento ita immutatam, ut & vacua esset à dæmone, quo plena erat, & plenum haberet membrorum officium, quo vacua fuerat.

= deest in M

*alius mutus
& surdus:*

f

g

cuiusq; ms. B

= deest in M

34. Euntibus autem illis iuxta f Montem Martyrum, cum essent iam à dextro latere insignis g monasterij S. Dionysij, occurrit ibidem seruulus quidam de familiâ eiusdem Martyris, quem & Sacerdotes & cuiuscum- que gradus Clerici, necnon & plures laici, contestati sunt ab exordio natiuitatis suæ auditus pariter & loquelæ vsu penitus caruisse. Qui appropinquans sacris pignoribus, ubi vidit plures è populo pro suâ quemque facultate in honorem S. Liborij, ad eius loculum iactare munuscula, & ipse quoque satis deuotè aliquid de vestimentis proprijs illuc offerre nitebatur. Cuius extemplo adiutus inter- cessione, apertis auribus & soluto vinculo linguæ in eadem horâ Dei laudes canentem populum audiuit, & ipse simul cum gaudio decantauit.

extemplo ms. B

a *Claudius Robertus Hieronymum, & Berninum appellat: alij Geruinum, uti Cornasserius refert.*

b *S. Carani, siue Karauni, Carnutum Apostoli, Gallicè S. Cheron, natalis agitur 16. Maij.*

c *Ne-*

c Neque Parisiorum urbem Caesar condidit, neque ea fortassis sic nuncupata illius auro: sed ciuitas vniuersa, siue gens ipsa, Parisij dicta: vrbs precipua Lutetia, non ab ipso primum sic appellata, sed antea (vt lib. 7. de bell. Gall. patet) eo nomine nota, eodẽ ferè etymo, vti reor, quo in Eburonibus Leoticus, siue Leodicus vicus, etiam tempore Caroli Magni dictus, que nunc vrbs magna Leodium. Idem enim sunt Leodes, Leudes, Luidi, liudi, luiti; & fortè læti, ac leti: Teutonicè, luden, luyden, lieden, populi, & nonnumquam clientes, siue homines, aut vasalli. Eadem notione Leodenses Gallicè urbem suam Lige vocant, quod villa ligia, siue latica, id est, militum aut hominum ligiorum, seu vasallorum olim fuerit, cum in propinquo Iupilia esset palatium regium, sed hac alibi indicata. Quod quidam Lutetiam à luto dictam volunt aut quasi λουστειαν à candore, erudito nulli prababunt: vnde Latina Græcave vocabula, apud interiorem Galliam, Celticã tunc linguã utentem?

Lutetia &
Leodium
vnde?

d Nota Ortelio & antiquis Isidis insula, portus, templum, oppidum, regio; diuersa omnia: at nusquam nobis Isius insula lecta. Parisij potius videri possunt ab Isîa, siue Æliã amne, qui nonnullis etiam Isara, appellati: ab eius enim leuã ripã colebant ad Matronam ac Sequanam amnes, inter Bellouacos ac Meldas. Ipsa Lutetia olim posita erat in insulã fluminis Sequanæ, in quã nunc quoque templum Cathedrale, prolatis utrimque longissimè pomærijs.

vnde Parisij?

e Claudius Robertus duos eius nominis statuit Parisiorum Episcopos, quorum prior interfuerit an. 829. Parisiensi concilio, (in quo tamen illius nomen non exprimitur) alter electioni Hincmari Remensis Archiep. an. 845. & Parisiensi concilio an. 846. Medios locat Ermanfredum, de quo nihil memorat, & Inchadum, quem interfuisse ait restitutioni Ludouici Pij an. 835 obijisse 839. At concilio ad Theodonis-villam, in quo reconciliatus Ludouicus, Ebbo Archiep. Remensis de. Erchanradus positus, Inchadus nullus, sed Erchanradus Episcopus Ep. Parisiensis

subscriptus. Anno vero 836. à concilio Aquisgranensi II. ad Pippinum Aquitania Regem missi Aldricus Cenomanica urbis & Herchinradus Parisiorum Episcopi. Atque ex hoc ipso coætaneo scriptore patet, Ercanradum tunc Episcopum fuisse, non Inchadum. In Parisiensi concilio an. 846. Erchenradus appellatur: apud Floardardum lib. 3. cap. 1. Ercamradus.

Mons Mar-
tyrum.

f Gallicè Mont-matre. in eo casus capite S. Dionysius Parisiorum Apostolus, cum SS. Rustico & Eleutherio, de quibus agemus 9. Octobris. Distabat is locus ab urbe Lutetiâ mille circiter passus, celebratus in annalibus nostris, quòd isthic in ade Deipara Virginis S. Ignatius Loyola cum Socijs aliquot, votus Deo nuncupatis, prima posuit conflandæ Societatis fundamenta.

S. Dionysij
monaste-
rium.

g Sepultus fuit S. Dionysius in fundo Catulliaci, à Catullâ piâ muliere: ubi dein vicus coaluit, qui in Vitâ S. Genouefæ 3. Ianuarij cap. 4. nu. 16. Catholacensis appellatur, siue Catholacensis, & in 2. Vitâ n. 14. Catholicensis, diciturq; in sexto à Parisius miliario situs. Dagobertus Rex sumptuosissimam isthic ecclesiam & monasterium adificauit, quod varijs deinde privilegijs, reliquijs, Regum mausoleis ac donarijs ornatum.

Nov. cap. III. Bid.

C A P V T V I I I.

Iter per Belgium ad Rhenum usque.

35. **I**Nterim festinantes cum summâ alacritate iter suum peragere, deuenerunt ad villam, quæ à Gebaloha nominatur. Vbi, sicut antea multorum fides & deuotio remunerata, sic etiam quorundam contumacia digna est correptione castigata. Contigit namque ibidem, vt fluuiolum quemdam transire deberent.

Gebaloha
ms. Bod

berent. Quò cum proximarent, hi qui san-
ctum feretrum portabant, quatuor, qui po-
 steriora eius tenebant cornua, recto tramite
 per vadum aquæ incedere volebant. Totidem
 autem reliqui, priorem eius partem gestantes
 in humeris, pontem magis, per quem transi-
 rent, quærere se velle asseriebant, in tam præ-
 claro Sanctorum obsequio calceamenta sua
 madefacere dedignant. Qui cum ad pon-
 tem quemdam venissent, & venerabilem the-
 saurum secum portantes, super eum transi-
 rent, repente rupto sub pedibus eorum in-
 strumento lignorum, omnes illi, qui in vado
vel pedes intingere aspernabantur, ex alto
 cadentes, in profundo flumine submersi sunt;
 meritis tamen sanctorum artuum, quos fere-
 bant, illæsi euasere: illud verò sacratissimum
 feretrum ab eâ parte, quâ ab illis, antequam
 caderent, tenebatur, (mirum dictu) nemine
 contingente, in aëre pendeat immobile,
 donec accurrere possent, qui illud accipien-
 tes, ad vadum reueherent: atque ita demum
 cœpto itinere perrexerunt.

36. Ex quo loco non longum iter emensi,
 consuetum virtutis Dei testimonium ad com-
 probanda merita electi sui videre meruerunt.
 Id ipsum tamen, quod factum est, quo appel-
 letur nomine, non satis occurrit. Euentum fuisse
 dixerim? sed non solet res talis casu eueni-
 re. Miraculum nominem? sed id non magno-
 perè quisquam eorum admirabatur. Quis

H 5

enim

*Sanctorum**in flumen, ms. B**fractio pontis,**labuntur,**vado transi-**re abnuentes**ne madefice-**rent;**= deest in M**feretro eorum**ceteris illa-**sis: nimirum**in ms. B**XV. cap. ms.**Bodic**energumens**Bavacensis**enim curatus,*

enim velut nouum miretur, quod sæpius in-
 tuetur? Mulier à dæmonio liberata est. Magna
 Dei pietas, magnum Confessoris eius meri-
 tum, rem alibi raram, in illo itinere fecit esse
 vsitatam. Quæ tamen mulier tunc à valde
 diurnâ vexatione saluata, (nam quindecim
 annis eâ laborauerat) haudquaquam ingrata
 suo extitit Saluatori. Cùm enim esset de ca-
 stello, quod *b* Bauaca nominatur, non infimis
 orta natalibus, relicta patriâ & parentibus,
 Deo & S. Liborio se, dùm viueret, seruituram
 deuouit; secutaque sancta pignora vsque ad
 locum, in quo hæcenus requiescunt, in eo-
 rum seruitio reliquum vitæ suæ spatium tran-
 egit. Circa hæc eadem loca & alia plurima
 sunt in viâ ostensa miracula: sed nobis festi-
 nantes illos ad patriam stylo prosequentes
 non vacat in singulis immorari.
 37. Cùm ad Rhenum fluium peruenis-
 sent, erant in sancto illo comitatu prouincia-
 rum occidentalium populi infinitæ multitu-
 dinis, qui de longinquis locis illuc secuti, iam
 necessario reuerti ad propria debuerunt. Oc-
 currit verò nō minor mortalium numerus ex
 nationibus orientalem eiusdē fluminis ripam
 incolentibus; & maximè Saxones nostri, quo-
 rum confinia non longè ab amne memo-
 rato distant. Ipsi enim nuper ad fidem vocati,
 audita tantorum famâ signorum gregatim ex
 suis vndique locis eò confluxere. Stabant igitur
 in vtroque littore turbæ innumerabiles,
 diuerso

= deest in Ms
 Ba.

b
 1. 2. 3. 4. ms Ba
 1. 2. Sancti ser-
 uicio se de-
 uouet:

plura ms.
 alia mira-
 cula:

Nov. Cap. ms B.

1. 2. ms. Ba

plurimi piæ
 comitan
 tibus

diuerso nimis affectu sese inuicem contem-
plantes. Siquidem suscepturis pretiosum illum *donec Rhe-*
thesaurum quantum gratulationis & gaudij, *num tray-*
dimissuris verò quantum mœroris & gemitus *ciant:*
hora illa attulerit, quis vnquam exprime-
re poterit? Denique statim vt sancti corporis *Sacri ms B*
baiuli nauem introierunt, vniuersa plebs, quæ
diutius sequi non valebat, vnanimiter sese in
terram prosternens, cum ingenti gemitu &
intentâ supplicatione B. Liborij se patrocínio
commendabat, testes quodammodò affectus
sui largos lacrymarum imbres effundens. Pari
modo & hi, qui in citeriore littore expecta-
bant, terræ aduoluti, sacra pignora cum
omni, quo poterant, honore suscipientes, &
gratias agentes Deo, læti cum laudibus de-
duxêre.

a Ms. Bodecen. Gebalhoha.

b Bauacum, *hic* Bauaca, *oppidum est Hannonia Bauacum*
antiquissimum, ac præcipua Romanorum in Neruijs vetus oppi-
statio, Βάγανον Ptolemeo, foriè Βαούανον, Bagacum dum.
Neruiorum Antonino, vti 15. Ianuarij diximus, cum
de Translatione reliquiarum S. Mauri Abbatis agere-
mus: pro quo est in tabulâ Peutingerianâ Baca Coner-
uio, pro Bacaco Neruio. Isthic Circi ruina visuntur,
ingentium adificiorum fundamenta, nec procul inde
aquaductuum vestigia, aliq; monumenta antiquita-
tis, atque illud ferè præcipuum, quòd septem vie mili-
tares Romanorum inde ad varias vrbes ducunt: qua-
rum quæ celeberrima, quòd per pagum Brunehault
ducta (restauratâ quidam non ineruditi à Brunehilde
Reginâ autumant, quo argumento, ipsi viderint) vul-
gò la Chauffee de Brunault appellatur, & Coloniam
vsque tendit, vti in Itinerario Antonini itur, Bagaco,
Vodgo-

124 VITA S. LIBORII PATRONI
Vodgoriacum, Geminiacum, Perniciacum (*meliùs*
Peruiciacum) Aduacam Tungrorum, Corioual-
lum, Iuliacum, Coloniã: *quorum locorum hæc nunc*
nomina sunt, & Gallica, totidem Teutonica: Bauay,
Woudray, Gemblours, Pervvez; Tongeren, Alt-
Falckenborg, Gulich, Colen.

Cap. Nov. ms. Bod.

C A P V T IX.

S. LIBORII corpus Paderbornam deportatum.

*occurrunt
cateruatim
Vestphali:*

*Paderborn.
ms. Bod.*

*infirmi s.
sanati:*

Virtutis. ms. B.

38. Igitur ingressi Saxoniam, præ nimia sibi
Iobuante turbâ vix gradum mouere po-
terant. Totis tamen nisibus iter accelerantes,
tandem die tertio, id est, quinto Kalendarum
Iuniarum, quo tunc sacra Pentecostes solen-
nitas agebatur, ad desideratam diu Pader-
bornensem ecclesiam peruenerunt. A quâ
cùm adhuc tribus distarent millibus, iuxta
fluuium quemdam *a* Hedraha vocatum, ob
immensam multitudinem, quæ vsque ad me-
moratum locum sequi non poterat, in medio
campo Missarum celebrauere solemnia. Quæ
antequam finirentur, in eodem loco quin-
que pariter homines à varijs debilitatibus li-
berati, causam immensæ admirationis & læ-
titiæ tantam Dei virtutem videnti populo præ-
buere.

39. Insuper eadem horâ in sæpè memo-
ratâ Paderbornensis monasterij ecclesiâ, cui
talis gloriæ decus per tanta terrarum spatia
affe-

afferebatur, contigit quoddam clarum valdè
 miraculum, velut insigni præconio B. Liborij
 aduentum annuntians. Nam puer quidam de *puero vobis*
 eadem oriundus parochiâ, qui à die natiuita- *auditusq;*
 tis suæ surdus erat & mutus, ibidem auditum *diuinitus*
 pariter percipere meruit & loquelam. Age- *conferatur*
 bat hoc nimirùm Diuina dispensatio, vt in
 die aduentus ipsius tot signa coruscantia in-
 dicio essent, eundem locum ad hoc fuisse
 cælitus electum, vt tanti Confessoris corpore
 illustraretur.

Cap. Nov. Ms. B

40. Quod cum innumeris vndique sti-
 patum turbis, monasterio paullatim appro-
 pinquare cœpisset, Episcopus quidem nequi-
 bat occurrere, (nam apud palatium tunc mo-
 rabatur) sed tamen Clerus omnis cum vni-
 uersis Ecclesiastici cultus ornamentis proces-
 sit obuiam, sequente populo, qui vel de lon-
 ginqvis venerat, vel ex eodem oppido & vi-
 cinis locis illuc ad audienda Missarum solen-
 nia in tantâ festiuitate fuerat congregatus.
 Cumq; sibi non paruo ab oppido intervallo
 vterque populus, sequentium videlicet vene-
 rabile corpus atque excipientium, obuiasset,
 ij qui occurrerant, ter cuncti simul solo pro-
 strati, summâ illud cum veneratione suscepe-
 runt. Cumq; Clerus in hymnis & confes-
 sionibus Deum benediceret, & spiritualium
 carminum melodiam, Sanctorum laudi con-
 gruam, concineret, populus verò KYRIE
 ELEISON ingeminaret, cum ineffabili iubi-

magnâ ordi-
 nium ordi-
 num accla-
 matione &
 pietate,

vingus Ms. B

hi qui occur-
 rerunt Ms
 1-2. Ms

lo

lo erectis ad Deum mentibus singulorum, nihil eius laude dulcius videbatur: ita ut in huius vitæ exilio similitudinem quamdam beatitudinis, quæ in patriâ speratur, prægestasse viderentur, de quâ dicitur: Beati qui habitant in domo tuâ Domine: in secula seculorum laudabunt te. Quem illis tantum divinæ laudis amorem, eius meritis credimus inspiratum, in cuius tunc exequiarum honorem fuerant congregati: quoniam & ipsius sola in cælis beatitudo, vita & gloria, non nisi laus Dei est, in cuius caritate perfectâ ad tantum ipse sanctitatis culmen ascendit. Itaque cum sensim magis ac magis in altum sublatae populi voces attollerentur, etiam circumquaque gaudentium, psallentium, Deo gratias agentium & iubilantium, illi in voce exultationis per totam viciniam sonitus intonarent, cum tali honore sacratissimum corpus in ecclesiam delatum, & in loco, in quo hætenus requiescit, collocatum est. Vbi quantis postmodum miraculis effulserit, quanta sanitarum dona præstiterit, alibi dicenda reseramus, hinc præsentis libello terminum imponentes.

41. Hæc denique secundum tuum, Præsul venerande, præceptum, nostrumque propositum, de ijs quæ in Translatione eius gesta sunt, non quidem ut voluimus, & tantæ rei conveniebat, sed ut potuimus, & scientia superpetebat, describere curavimus: non magni-

Psal. 83. 5.

— deest m
ms. B.

defertur
Paderbor-
nam sacræ
corpus:

— et. ms. B.

multi sunt
miracula.

Nov. Cap. ms. B.

Epilogus
Auctoris.

Volumus ms. B.

pendentes in sermonum qualitate reprehendi, dum tantum integræ veritatis fide seruata diuinæ operationis insignia silentio tegi nequaquam permetteremus. Nostri enim propositi necessitas admonet, vt in huiusmodi operibus nobis iniunctis id omnimodis elaboremus, vt si nos imperitia facit ineloquentes, deuotio tamen ostendat obedientes. Nec infructuoso nos sudore laborasse confidimus, si alicuius lectoris hæc in manus sumere dignantis, vel cuiuscumque audientis animus in laudem largitoris tantarum virtutum fuerit excitatus. Merito namque laudes illi & grates toto corde referimus, qui nos inter tot ærumnas seculi laborantes, tantorum Patronorum suffragijs tueri dignatur. Qui per visibiles corporum curationes ad internam nos animarum salutem quærendam prouocantes, spem tribuant per eorum exempla & intercessionem illuc perueniendi ex hac valle lacrymarum, vbi absterget Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Quò qui iam Sanctum suum Liborium feliciter perduxit, nos quoque licet indignos, eius interuentu, venire concedat, qui in Trinitate perfectâ vnus & verus viuunt & gloriatur Deus per infinita secula seculorum, Amen.

a Serena vocatur in minori historia. Videtur is esse fluuius, qui Salcottenâ defluit iuxta arcem & pagum Werne. Sanè Ioannes Gigas, siue Riese, in Prodomo Geographico, viam regiam à Rheno Paderbornam ita describit; Duisburgo, Brock, Mollem, Effendiam, Boec-

1.2.ms B

Boeckum, Tremoniam, Vnnam, Gesekenam, Saltkottenam, Paderbornam. *in quâ viâ is quem dicitur fluius occurrit, congruente dimensione, qua in historiâ assignatur. Neque nomen fluij Serena, à Verne aut Werne, arcis ac pagi nomine multum abluat. Verena fortassis, aut Werena, scriptum olim fuit.*

E I V S D E M
T R A N S L A T I O N I S
H I S T O R I A,

Ex veteri Legendario Eccl. Cenoman.

Baderadus I.
Ep. diuino
monitu it
Cenomanos,
Reliquias
petiturus,

Tempore quo Cenomanica Ecclesia B. Aldrico Pontifice gloriabatur, & Gallia sub Ludouico Pio Rege & Imperatore florebat; Baderato venerabili Patroburnensi, Saxonix regionis, Episcopo, vnde a B. Aldricus oriundus erat, Diuinâ iniunctum est reuelatione, ad urbem Cenomanicam proficisci, sacrarum reliquiarum perdiuitem & inde aliquê ibi quiescentiam deferre Sanctorum, toti Saxonix, de nouo ad fidem Christi conuersæ, sacris meritis profuturum. Qui nihil cunctatus Diuinis obedire præceptis, adhibitis sibi reuerentioribus suæ Ecclesiæ personis, eò proficisci decreuit. Sed vt sacræ petitioni regia quoque sub-